

UNIVERZA V LJUBLJANI

FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Janez Sedmak

Vladne in nevladne aktivnosti v globalnem boju proti otroški pornografiji

Diplomsko delo

Ljubljana, 2011

UNIVERZA V LJUBLJANI

FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Janez Sedmak

Mentor: red. prof. dr. Vasja Vehovar

Vladne in nevladne aktivnosti v globalnem boju proti otroški pornografiji

Diplomsko delo

Ljubljana, 2011

Vladne in nevladne aktivnosti v globalnem boju proti otroški pornografiji

Otroška pornografija je danes globalni problem sodobnih družb. Nenehen razvoj tehnologije in prepočasno ter neuskaljeno sprejemanje zakonov je zato ustvarilo potrebo po aktivnejšem delovanju civilne in javne sfere. Rezultat tega je ustanovitev organizacij in projektov, ki se bojujejo proti otroški pornografiji. V prvem sklopu diplomske naloge smo opisali problematiko otroške pornografije, uporabo in distribucijo ter vpliv, ki ga ima internet na ta pojav. Vpliv interneta se kaže predvsem v omogočanju uporabnikom otroške pornografije, da najdejo podporo med somišljeniki, izmenjujejo mnenja, želje ter misli, hkrati pa tudi omogoča orodje za distribucijo otroške pornografije. V nadaljevanju smo opisali delovanje petih večjih projektov oziroma organizacij, aktivnih na tem področju. Pregled delovanja INTERPOL-a in združenja INHOPE je razkril, da je za uspešno delovanje in identificiranje žrtev nujna globalna baza podob spolne zlorabe otrok, v katero bi vse vladne in nevladne organizacije vnašale nova gradiva. Podrobneje predstavimo tudi slovensko prijavno točko Spletno-oko.si, ki deluje v okviru združenja INHOPE.

Ključne besede: podobe spolne zlorabe otrok, gradivo spolne zlorabe otrok, otroška pornografije, nezakonite vsebine, prijavna točka.

Governmental and nongovernmental activities in the global fight against child pornography

Child pornography is a problem of global proportions, whose origins can be traced back throughout the history of our society. The continuous development of technology along with an uncoordinated and often too slow adoption of laws, have created a need for an active participation on the part of the civil and public spheres. The result was a start-up of new organizations and projects, intended to fight child pornography. In the first segment of the thesis we examine the problem of child pornography, its use, distribution and the influence of Internet. The influence of Internet is evident especially in providing the users of child pornography to find support and to exchange opinions, desires and ideas, but at the same time it provides a unique way of distribution. Next, we examine the workings of 5 of the largest projects and better-known organizations, active on the field. The review of INTERPOL and INHOPE association operations highlights a need for a global image database where all the material concerning child sex abuse from the governmental and non-governmental organizations, could be stored. We take a closer look at the Slovenian register point - Spletno-oko.si, operating within the INHOPE association.

Keywords: images of child sex abuse, child sexual abuse material, child pornography, illegal content, register points.

KAZALO

1	UVOD	6
2	METODOLOŠKI NAČRT	9
2.1	Uporabljene raziskovalne metode	9
3	NAMEN IN CILJI DIPLOMSKE NALOGE	9
3.1	Hipoteza.....	10
4	OTROŠKA PORNOGRAFIJA IN PEDOFILIJA	10
4.1	Definicija otroške pornografije.....	10
4.1.1	<i>Neprimernost izraza otroška pornografija</i>	12
4.2	Kaj je pedofilija?	12
4.3	Tipi otroške pornografije	12
4.4	Načini uporabe otroške pornografije	14
4.5	Distribucija otroške pornografije.....	15
4.6	Vpliv interneta pri distribuciji, proizvodnji in uporabi otroške pornografije	16
5	PRAVICE OTROK	19
5.1	ZDRUŽENI NARODI.....	19
5.1.1	<i>Zgodovina in razvoj</i>	19
5.1.2	<i>Deklaracija združenih narodov o otrokovih pravicah</i>	20
5.1.3	<i>Konvencija združenih narodov o otrokovih pravicah</i>	21
5.2	Direktiva Evropskega parlamenta za boj proti spolni zlorabi in spolnemu izkoriščanju otrok in otroški pornografiji	22
5.3	Zakonska ureditev problematike v RS.....	23
6	PREDSTAVITEV PROJEKTOV	25
6.1	Inhope (Mednarodno združenje internetnih prijavnih točk).....	26
6.1.1	<i>Prijavne točke</i>	27
6.2	Enacso.....	31
6.3	The European Financial Coalition (EFC).....	32
6.4	Interpol.....	33
6.4.1	<i>Mednarodna podatkovna baza spolno zlorabljenih otrok (ICSE DB)</i>	34

6.4.2	<i>Lista spletnih domen s podobami otroške zlorabe (»Worst of«-list)</i>	35
6.5	Europol (Evropski policijski urad)	35
7	SKLEP	37
8	LITERATURA	40
PRILOGA A: INTERVJU Z LIJO MIHELIČ, KOORDINATORKO SLOVENSKE		
PRIJAVNE TOČKE SPLETNO OKO.		45

KAZALO GRAFOV TABEL IN SLIK

Tabela 4.1:	COPINE tipologija	13
Tabela 4.2:	Vrsta uporabe glede na način zlorabe	14
Tabela 5.1:	Kazniva dejanja zoper spolno nedotakljivost.....	25
Slika 6.1:	Shema poteka prijave	28
Graf 6.1:	Število prijav domnevnih podob spolne zlorabe otrok in število predanih prijav policiji.....	29
Graf 6.2:	Lokacija strežnikov, ki so gostili domnevne podobe spolne zlorabe otrok (obdobje od septembra 2008 do avgusta 2010).....	30

SEZNAM KRATIC

AWF	Analytical Work File
CEOP	Child Exploitation and Online Protection
COPINE	Combating Online Paedophile Networks in Europe
DN	Društvo narodov
EFC	Evropska finančna koalicija
eNASCO	The European NGO Alliance for Child Safety Online
HAVEN	Halting Europeans Abusing Victims in Every Nation
ICSE DB	Internet Child Sexual Exploitation Image Database
ISP	Internet Service Provider
OZN	Organizacija združenih narodov
RS	Republika Slovenija
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
URL	Uniform Resource Locators
VB	Velika Britanija

1 UVOD

Otroška pornografija je problem mednarodnih razsežnosti. Kljub grozovitosti pojava se je družba šele v 90-tih s smrtjo šestletne deklice z imenom Thea Pumbroek glasno izrekla proti otroški pornografiji. Theo Pumbroek, ki je bila večino svojega kratkega življenja povezana z produkcijo otroške pornografije, so našli mrtvo v amsterdamskem hotelu Holiday Inn zaradi prevelikega odmerka kokaina. Nizozemska vlada je prevzela pobudo in kot prva država sprejela prepotrebno zakonodajo na področju otroške pornografije (Taylor in Quayle 2003, 42). Sčasoma je svetovna skupnost spoznala, da so otroci ogroženi s strani tistih, ki sodelujejo v produkciji, distribuciji in pri uporabi otroške pornografije (Healy 2004). Nekaj desetletij zatem še vedno bijemo isto bitko, ki pa je s pojavom interneta dobila nove razsežnosti in nove oblike otroške pornografije. V internetu so posamezniki in skupine prepoznali edinstveno orodje za medsebojno komunikacijo, izmenjavo in distribucijo gradiva seksualne zlorabe otrok. Če so se v času pred internetom uporabniki otroške pornografije redko pogovarjali ter si izmenjavali izkušnje, se je z uporabo interneta to spremenilo. Internet jim omogoča, da ob zadostnem tehničnem znanju ohranjajo precejšnjo anonimnost v komunikaciji in izmenjavi pedofilskega materiala (Forde in Patterson 1998, 4). Anonimnosti, ki jo internet omogoča, ne izkoriščajo samo z namenom distribucije, ampak tudi kot orodje za iskanje in nagovarjanje oz. t. i. »grooming« potencialnih novih žrtev.

Skladno s porastom uporabe interneta je opaziti občutno večje poročanje medijev o spolnih zlorabah otrok. Raziskava angleških časopisov je pokazala, da se je medijska pozornost, posvečena otroški pornografiji, konstantno povečevala. Med leti 1976 in 1989 je bilo na temo otroške pornografije objavljenih 2095 člankov, med leti 1990 in 1994 se je število povzpelo na 4573, med leti 1995 in 1999 je bilo objavljenih 21507 člankov ter v obdobju med leti 2000 in 2004 51207 člankov (Lewington in Olsen 1994, 145–147).

Otroška pornografija je po zgledu običajne pornografije za svoj glavni distribucijski kanal izbrala internet, zato ne moremo govoriti o boju proti otroški pornografiji, ne da bi posvetili večji del pozornosti delovanju vladnih in nevladnih organizacij na spletu. Novi načini delovanja pedofilskih mrež opozarjajo na nujno sodelovanje med vsemi vejami oblasti, še zlasti pa med zakonodajno in izvršilno vejo oblasti. Tu se jima morajo pridružiti tudi civilne in vladne organizacije, ki s svojo dejavnostjo skušajo preprečiti nadaljnje zlorabe otrok in pomagati žrtvam zlorab.

V večini razvitih držav so kazni za posest otroške pornografije relativno visoke in stroge, vendar kljub temu dostopnost otroške pornografije z razvojem tehnologije narašča. Cena in količina ilegalnih dobrin nihata z uspešnostjo delovanja represivnih organov. Npr. ko policija in carinska služba zasežeta velike količine kokaina, cene le-tega na trgu narastejo, kakovost samega proizvoda na trgu pa je slabša. Posledično slabše delovanje policijskih organov in carinske službe pomeni več kokaina in boljše kvalitete tega na tržišču. Če uporabimo to logiko pri opazovanju gibanja dostopnosti otroške pornografije, pridemo do zaskrbljujočih zaključkov. V 1970 je bilo za pornografsko revijo, ki je vsebovala približno 30 slik otroške pornografije, potrebno odšteti deset dolarjev. Danes je vsa vsebina omenjene revije dostopna na spletu in to praktično brez kakršnega koli stroška (Jenkins 2001, 3).

K težavnosti boja proti otroški pornografiji vidno prispeva tudi pomanjkanje hierarhične strukture, ki je prisotna v vseh ostalih oblikah kriminalnih organizacij, npr. pri prekupčevalcih z mamili. Tu varuhi zakona preganjajo vodje ter njihove glavne pomočnike in na ta način onemogočajo učinkovito komunikacijo in nadzor v tej organizaciji. Ta hierarhična struktura pa ni prisotna v svetu otroške pornografije. Tudi ko pride do odmevnejših aretacij, obtoženec ne more identificirati souporabnikov otroške pornografije, pa čeprav je bil z njimi več let v stiku (Jenkins 2001, 16). Poleg že omenjenih težav, ki jih predstavlja otroška pornografija policiji ter ostalim vladnim in nevladnim inštitucijam, ki delujejo na tem področju, ni v pomoč dejstvo, da ne obstaja enotna usklajena definicija pojma »otroška pornografija«. Izredno težko je podati natančno ter hkrati enotno definicijo otroške pornografije, saj so merila, s katerimi si skušamo pomagati pri definiciji, različna v vsaki družbi ter so hkrati močno podvržena prevladujočim etičnim, seksualnim, kulturnim in verskim pravilom. Tudi če se omejimo le na definicijo otroške pornografije iz pravnega stališča, je še vedno težko podati globalno definicijo tega pojma, saj so v različnih državah različne definicije pojma »otrok« in »pornografija« (Healy 2004). Če primerjamo način, kako družba v različnih državah konceptualizira petletnika in petnajstletnika, opazimo velika odstopanja. Namreč v skoraj vseh družbah sveta obravnavajo petletnika kot otroka, ki ima svoje pravice, starši in država pa svoje dolžnosti do njega. Le redkokdaj se zgodi, da tudi petnajstletnika/-co obravnavamo na enak način kot petletnega otroka.

Zaradi zahtevnosti in kompleksnosti delovanja mrež za distribucijo, produkcijo in koriščenje otroške pornografije so družbe in države ustanovile raznovrstne organizacije, katerih cilj je spodbujanje k zaščiti in ozaveščanju otrok o nevarnostih, ki jih prinaša nova spletna tehnologija. V Sloveniji je že aktivnih nekaj projektov in organizacij, kot so Center za

varnejši internet, Združenje proti spolnemu zlorabljanju, Beli obroč, Zveza prijateljev mladine

...

Pričeli bomo s predstavitvijo mednarodnega združenja INHOPE, ki združuje prijavnne točke devetintridesetih držav, vključno s slovensko prijavno točko Spletno oko, katere delovanje nam bo predstavila koordinatorka projekta, ga. Lija Mihelič. V nadaljevanju bomo natančneje opisali delovanje projekta, ki je trenutno edini tovrstni projekt v Sloveniji, specializiran za otroško pornografijo na spletu. Ga. Lija Mihelič, ki že nekaj let poklicno sodeluje pri projektu, nam bo predstavila njen pogled na problematiko. S svojimi besedami nam bo predstavila težave, s katerimi se vsakodnevno soočajo in morebitne rešitve, ki bi olajšale njihovo delovanje in izboljšale obojestransko sodelovanje s policijo in ostalimi sodelujočimi organizacijami ter privedle do boljših rezultatov. Sledi pregled delovanja »eNASCO« (The European NGO Alliance for Child Safety Online), katere cilj je ustvariti trdne temelje za trajno sodelovanje med nevladnimi organizacijami, ki ščitijo pravice otrok. V nadaljevanju bomo predstavili še projekt Evropske finančne koalicije (EFC) ter zaključili s predstavitvijo dejavnosti INTERPOLA in EUROPOLA.

2 METODOLOŠKI NAČRT

V prvem delu diplomske naloge pričnemo s predstavitvijo problematike otroške pornografije in definicijama pojmov otroška pornografija ter pedofilija. Pojasnili bomo, kateri dejavniki vplivajo na razumevanje te deviantnosti v družbi, s kakšnim namenom se otroško pornografijo ustvarja ter na kakšen način se jo uporablja.

V drugem delu bomo posvetili pozornost mednarodnim dokumentom ter aktom, ki so namenjeni zaščiti otrokovih pravic. Pogledali bomo tudi, kako je urejeno to področje v Republiki Sloveniji in kakšne so zagrožene sankcije v primeru prikazovanja, izdelave, posesti in posredovanja gradiva spolne zlorabe otrok.

V tretjem delu bomo opisali večje mednarodne vladne in nevladne inštitucije in organizacije, ki delujejo na področju spolnih zlorab otrok. Opisali bomo njihovo dejavnost ter morebitne uspešne projekte, ki so bili izpeljani v preteklosti oz. se planirajo za prihodnost.

2.1 UPORABLJENE RAZISKOVALNE METODE

V diplomski nalogi bomo uporabili naslednje metode in tehnike preučevanja:

1. analiza in interpretacija primarnih virov: pravni dokumenti s področja otrokovih pravic;
2. analiza in interpretacija sekundarnih virov: literatura (domača in tuja), ki se nanaša na področje otrokovih pravic in spolnih zlorab otrok;
3. analiza intervjuja s predstavnico projekta Spletno oko, Lijo Mihelič;
4. analiza internetnih virov: uradne internetne strani mednarodnih organizacij in dokumentov, ki se nanašajo na zlorabe otrok;
5. pregled in analiza člankov.

3 NAMEN IN CILJI DIPLOMSKE NALOGE

Otroci so naše največje bogastvo in predstavljajo posebno družbeno skupino, ki se samostojno ne more braniti pred vsemi načini izkoriščanja, zato je odgovornost odraslih, da poskrbimo, da do tega ne prihaja in da imajo otroci povsod po svetu enake možnosti za normalen razvoj. Spolna zloraba otrok je ena najhujših vrst zlorabe otrok, ki ima izredno negativen vpliv na psihično stanje in kasnejše življenje žrtve, zato je cilj diplomskega dela bralcu predstaviti problematiko otroške pornografije (kako poteka distribucija, kakšni so načini uporabe, vpliv

interneta kot medija) ter širši pregled projektov, ki se ukvarjajo s to temo. Predvidevamo, da bo večina bralcev Slovencev, zato smo več pozornost posvetili slovenski prijavi točki otroške pornografije (spletno-oko.si). Namen je bil zbrati skupek informacij, ki bodo zainteresiranemu prvi korak v pomoč pri razumevanju težavnosti in hkrati odskočna deska za nadaljnje preučevanje obravnavane tematike.

3.1 HIPOTEZA

V diplomskem delu bomo skušali s pregledom mednarodnopravnih dokumentov, sekundarnih virov in intervjujem z Lijo Mihelič iz projekta Spletno oko potrditi naslednjo hipotezo:

H1: Sodelovanje vladnih in nevladnih organizacij, ki se bojujejo proti otroški pornografiji je uspešno, vendar so kljub temu potrebni dodatni ukrepi, ki bi omogočili lažje in hitrejše reagiranje institucionalnih organov.

4 OTROŠKA PORNOGRAFIJA IN PEDOFILIJA

Kako dolgo zgodovino ima otroška pornografija, pričajo odkriti ostanki antične Grčije, natančneje slike, na katerih so uprizorjeni prizori spolnih odnosov med odraslimi moškimi in dečki (O'Donnell in Milner 2007, 3). Gotovo pa prvi začetki segajo še veliko dlje v zgodovino. Začetki tiskane otroške pornografije segajo v 17. stol., nedolgo po iznajdbi tiska (O'Donnell in Milner 2007, 3). Z razvojem tiska in sodobnih tiskarskih tehnik v 19. stol. je produkcija otroške pornografije doživela pravi razcvet (O'Donnell in Milner 2007, 4).

4.1 DEFINICIJA OTROŠKE PORNOGRAFIJE

Zaradi kompleksnosti pojma »otroška pornografija« je odgovor na vprašanje, kaj vse zajema ta pojem, izjemno zahtevno podati. Standardi, s katerimi si skušamo pomagati pri podajanju jasne definicije izraza »otroška pornografija«, se konstantno spreminjajo, saj so odvisni od družbe, ki jih je ustvarila. Če naštejemo le nekaj dejavnikov, ki vplivajo na omenjene standarde:

- morala v družbi
- kulturna prepričanja
- seksualna prepričanja
- verska prepričanja
- itd. (Arnaldo 2001, 39).

Vsi ti dejavniki se lahko med državami popolnoma razlikujejo, v večjih državah so lahko občutne razlike že na nivoju regij.

Tako iz družbenega kot iz pravnega stališča so med državami prisotne razlike v definiciji otroške pornografije. S prvo težavo pri definiranju izraza »otročka pornografija« se srečamo že pri interpretaciji pojma »otrok«. Tu povzamemo definicijo iz Konvencije Združenih Narodov o pravicah otrok, ki jo je do sedaj podpisalo 191 držav članic: »Za namene te konvencije pomeni otrok vsako človeško bitje, mlajše od osemnajst let, razen če zakon, ki se uporablja za otroka, določa, da se polnoletnost doseže že prej« (Konvencija o otrokovih pravicah 1989, 1. čl.). Vendar moramo poudariti, da v nekaterih državah osebe zakonsko dosežejo polnoletnost pred dopolnjenim 18. letom. O'Donnell in Milner (2007, 66) pojasnjujeta, da se starostna meja privolitve v spolni odnos razteza od 7 let za dečke (12 let za deklice) v Namibiji do 18 let za otroke obeh spolov v Indiji, obstajajo pa tudi države, ki na tem področju sploh nimajo natančne definicije starostne meje. Različni zakoni določajo različne starostne meje, do katerih so osebe še obravnavane kot otroci. V primerih, ko je zakonsko določena starost za polnoletnost nižja od večinsko sprejete (18 let), postane preprečevanje in ugotavljanje otroške zlorabe veliko bolj kompleksno. Še posebno pride to do izraza, ko otroci prečkajo meje med državami z različno starostno mejo za polnoletnost posameznika (ECPAT International 2008).

Ko govorimo o otroški pornografiji, moramo omeniti, da je to le ena oblika komercialnega spolnega izkoriščanja otrok. Preostale oblike obsegajo prostitucijo otrok, trgovino z otroki za spolne namene, seks turizem ter v nekaterih primerih tudi poroke otrok (ECPAT International 2008).

Za namen te naloge bomo uporabili definicijo »otročke pornografije«, kot je navedena v Izbirnem protokolu h Konvenciji o otrokovih pravicah glede prodaje otrok, otroške prostitucije in otroške pornografije, ki jo je sprejela Generalna skupščina ZN 5. maja 2000, 2. člen, paragraf c.: »Otroška pornografija pomeni vsakršno prikazovanje otroka, udeleženega v resničnih ali simuliranih spolnih dejavnostih, s pomočjo kakršnih koli sredstev ali kakršno koli prikazovanje njegovih spolnih organov predvsem za spolne namene« (Združeni narodi 2000).

Svet Evrope definira izraz »otročka pornografija« zelo na široko.: »Vsakršen avdio-vizualni material, v katerem so otroci uporabljeni v seksualnem kontekstu« (Arnaldo 2001, 39).

Povzetek opisanih definicij se glasi nekako takole: Otroška pornografija je trajna podoba spolne zlorabe otroka in je lahko v kakršni koli obliki (slika, videoposnetek, zvočni posnetek, risba ali zgodba o spolni zlorabi otrok) (Weixiao 2011).

4.1.1 Neprimernost izraza otroška pornografija

V zadnjih letih kroži pobuda za opustitev uporabe izraza »otroška pornografija« saj v njem ni v zadostni meri poudarjeno bistvo tega gradiva. Primernejši izraz je »podobe spolne zlorabe otrok«, saj ta nedvoumno opisuje resnično naravo otroške pornografije (Taylor in Quayle 2003, 7). Vse več je prizadevanj, da bi se opustila raba izraza »otroška pornografija«, ki pa se je predvsem uveljavila na področju splošnega jezika, medijev, prava in postopkih odkrivanja pregona (INHOPE 2010b, 3), zato ga kljub neprimernosti nekateri avtorji še vedno uporabljajo. Iz istega razloga tudi sam v diplomskem delu uporabljam obe besedni zvezi, čeprav se globoko strinjam s tem, da je izraz »podobe spolne zlorabe otrok« veliko bolj primernejši kot izraz »otroška pornografija«.

4.2 KAJ JE PEDOFILIJA?

Pedofilijo uvrščamo med najbolj pogoste motnje spolne preference (parafilij), med katere spadajo tudi: fetišizem, transvestizem, ekshibicionizem, voajerizem, frottage (spolno vznurjenje z drgnjenjem genitalij ob dele telesa neznanih ljudi – npr. v množici, na avtobusu), spolni mazohizem in spolni sadizem. Leta 1984 so ugotovili, da je vsem pedofilom skupna možganska disfunkcija, ki povzroča težave s samonadzorom in kognitivnimi sposobnostmi ter ekstremna poželenja in potrebe (Sokol 2010).

V večini slovarjev najdemo pod pojmom »pedofilija« slednjo definicijo: »Spolna privlačnost oz. usmerjenost do predpubertetnih otrok, običajno mlajših od 13 let« (Arnaldo 2001, 40). Omenjena definicija je največkrat konceptualizirana kot razlaga iz stališča psihiatrije, zato so jo organi pregona prisiljeni razširiti na »vse osebe, ki jih spolno privlačijo osebe, ki so iz pravnega vidika obravnavane kot otroci« (Arnaldo 2001, 40).

4.3 TIPI OTROŠKE PORNOGRAFIJE

Taylor in Quayle sta ugotovila, da pravne definicije ne zajamejo vsega gradiva, ki ga v določenem kontekstu uporabniki lahko razumejo kot otroško pornografijo (Taylor in Quayle 2003, 3–4). V najbolj enostavni obliki lahko trdimo, da obstajata dve osnovni kategoriji otroške pornografije. Prva, ki ni seksualno eksplicitna, vendar vsebuje gole in zapeljive slike otrok (npr. slike iz poletnih počitnic, kjer so otroci oblečeni v kopalke, slike otroka, ki ga

starši umivajo v kopeli itd), ter druga kategorija, ki prikazuje otroke v spolni aktivnosti in v očitnem spolnem kontekstu. Uporaba in produkcija katere koli izmed kategorij je spolna zloraba otrok, vendar trenutni mednarodni pravni standardi kriminalizirajo le drugo kategorijo (ECPAT International 2008). Torej, ali je gradivo iz prve kategorije otroška pornografija, je predvsem odvisno od uporabnika in od konteksta, v katerem je to gradivo uporabljeno (Krone 2004, 2). Avstralska policija uporablja razdelitev otroške pornografije v pet različnih kategorij (glej Tabela 4.1). Temelji za to klasifikacijo izhajajo iz 10-razredne kategorizacije, ki jo je ustvarila organizacija COPINE. Ob podrobnejšem pregledu COPINE tipologije zasledimo, da so lahko v nekaterih zakonodajah slike iz stopnje 2 legalne ali ilegalne, isto težavo lahko opazimo tudi pri stopnji 4 in 5. Najverjetneje pa je stopnja 6 in naprej ilegalna, saj so otroci tukaj že jasno prikazani kot spolne žrtve (Taylor in Quayle 2003, 34).

Tabela 4.1: COPINE tipologija

Stopnja	Opis	COPINE tipologija
1	Gole podobe ali erotično poziranje brez spolne aktivnosti.	<ul style="list-style-type: none"> • Neerotične in neseksualne slike, ki prikazujejo otroke v spodnjem perilu, kopalkah ... • Golota (golota ali napol golota v legitimnih virih/okolju); • Erotika (nedovoljene fotografije, ki kažejo spodnje perilo/goloto); • Poziranje (namerno poziranje, ki kaže na spolno vsebino); • Erotično poziranje; • Jasno erotično poziranje (poudarek na območju genitalij).
2	Spolna aktivnost med otroci ali masturbacija otroka.	Jasna spolna aktivnost brez prisotnosti odraslega (masturbacija, oralni spolni odnos).
3	Spolna aktivnost brez penetracije med odraslim(i) in otrokom(ci).	Jasna spolna aktivnost brez prisotnosti odraslega (masturbacija, oralni spolni odnos).
4	Spolna aktivnost (z penetracijo med odraslim(i) in otrokom(-ki).	Očiten napad (napad s penetracijo s prisotnostjo odraslega).
5	Sadizem, sodomija.	Sadistično/sodomija (seksualne podobe, ki vključujejo bolečino ali živali).

Vir: Krone (2004, 2)

4.4 NAČINI UPORABE OTROŠKE PORNOGRAFIJE

Najbolj očitien način uporabe otroške pornografije je uporaba za spolno vzburjenje in spolno zadovoljstvo. Uporabnike otroške pornografije lahko razdelimo v dve skupini glede na vrsto uporabe (glej Tabelo 4.2). Prvo skupino predstavljajo uporabniki, ki jim ogled otroške pornografije pomeni nekakšen beg iz realnosti v fantazijski svet in ki pri uporabi otroške pornografije delujejo le posredno. Pri teh uporabnikih je ogled otroške pornografije cilj sam po sebi in se navadno konča z masturbacijo. Drugi skupini uporabnikov pa predstavlja otroška pornografija le uvod v dejansko spolno aktivnost z otroki (Calcetas-Santos 2001, 57–61).

Tabela 4.2: Vrsta uporabe glede na način zlorabe

Tip udeležbe	Značilnosti	Način zlorabe
Iskalec (Browser)	Odziv na spam, slučajen obisk nelegalne strani, material se zavedno shrani. Iskalec lahko na otroško pornografijo naleti popolnoma slučajno, npr. preko spama, slučajnega obiska nelegalne strani, ampak nato se odloči, da bo material obdržal. Zloraba se kaže v obliki posedovanja materiala, ponavljajočih obiskih strani itd.	posredno
Lastna fantazija (Private fantasy)	Zavedno ustvarjanje <i>online</i> teksta ali digitalnih slik za privatno uporabo. Oseba ima fantazije o spolnem odnosu z otrokom, brez da bi dejanje storila. Če se ta fantazija izkaže za nekaj več kot samo misel, potem se lahko takšna oseba tudi vplete v dejanje.	posredno
Aktivni iskalec (Trawler)	Aktivno iskanje otroške pornografije s pomočjo javno dostopnih brskalnikov (najdi.si, google.com).	posredno
Zbiralec brez zaščite (Non-secure collector)	Aktivno iskanje materiala iz odprtih virov (brez zaščite – gesla, enkripcije) na internetu in v klepetalnicah, pogosto s pomočjo peer-to-peer omrežij (eMule, BitTorrent).	posredno
Zbiralec z zaščito (Secure collector)	Aktivno iskanje materiala, ampak samo preko zavarovanega omrežja. Zbiralci uporabljajo zaščitne pregrade za dostop in izmenjavo pornografskih zbirk. Poleg enkripcije oz. kodiranja, imajo nekatere skupine pogoje, da člani zaklepajo in s tem varujejo drug drugega – vsak član mora za vstop predložiti slike otroške pornografije (na takšen način je potekala zelo znana skupina uporabnikov otroške pornografije t. i. Čudežna deželica - Woderland Club).	posredno
Oseba, ki 'dvori' (Groomer)	Oseba se trudi vzpostaviti virtualni kontakt z enim ali več otroki z namenom priti do spolne aktivnosti – virtualni spolni odnos (cyber sex) ali fizični spolni odnos. Storičel lahko išče material tudi po katerikoli poti, ki smo jo navedli zgoraj in ga lahko uporabi za nadaljnje zlorabe.	neposredno (direktno)
Oseba, ki fizično zlorablja (Physical abuser)	Gre za zlorabo otroka, ki ga je lahko storičel spoznal preko interneta. Fizična zloraba je lahko posneta za osebno rabo in ni namenjena kasnejši distribuciji. Storičel lahko išče material tudi po kateri koli poti, ki smo jo navedli zgoraj in ga lahko uporabi za nadaljnje zlorabe.	neposredno (direktno)
Producent/ Izdelovalec (Producent)	Lastni ali tuji zapisi zlorab (ali nagovor otrok, da predložijo svoje slike). Producent dobavlja slike zlorab ostalim uporabnikom otroške pornografije.	neposredno (direktno)
Distributer/ Razpečevalec (Distributer)	Distributer otroške pornografije lahko ima ali pa tudi ne spolni interes do otroške pornografije. Utegne distribuirati na podlagi vseh zgornjih točk	posredno

Vir: SAFE-SI (2011).

Način uporabe otroške pornografije pa ni nujno pogojen s spolnim zadovoljstvom. Večkrat pedofili z avdio-vizualnim gradivom skušajo prepričati svoje žrtve, da so spolni odnosi med otrokom in odraslim nekaj vsakdanjega, normalnega. Na ta način se otroška pornografija uporablja za potrditev določenih prepričanj in vzorcev obnašanja. Kasneje se jo lahko uporabi za izsiljevanje (npr. »če boš komu povedal, kaj sva počela, bom posnetke vsem pokazal in vsi se ti bodo smejali ...«). Pedofili uporabljajo otroško pornografijo tudi za potrditev njihovih dejanj in prepričevanje samih sebe, da njihova nagnjenja niso nič nevsakdanjega in nenormalnega. Avdio in vizualno gradivo se uporablja tudi za dokazovanje in dvigovanje ugleda med posamezniki in skupinami z istimi interesi. Iz skupine nato tudi črpajo odobravanje ter na ta način normalizirajo in opravičujejo njihovo dejanje (Calcetas-Santos 2001, 57–61). V tem segmentu ima mogoče internet največjo vlogo, saj omogoča, da se te osebe povežejo in ustvarijo neko svojo subkulturo. Brez spleta bi bile možnosti, da se te osebe povežejo, veliko manjše. Preiskovalci se večkrat srečajo s podobami, na kateri otrok mora npr. držati zmečkan papir, na katerem je napisan datum ali vzdevek osebe, ki zlorablja in na ta način dokazuje, da je zloraba resnična in storjena v bližnji preteklosti ter, da je avtor »proizvajalec«, saj se najde vedno nekdo, ki oporeka avtentičnosti teh podob (Moran 2010). V določenih primerih se gradivo spolne zlorabe otrok uporablja kot vstopnino v specifične privatne klube, zabave itd. in nenazadnje tudi za ustvarjanje dobička (ECPAT international 2008).

4.5 DISTRIBUCIJA OTROŠKE PORNOGRAFIJE

Internet je globalna mreža, sestavljena iz manjših računalniških mrež in individualnih računalnikov, ki so med seboj povezani preko kableske povezave, telefonske povezave ali satelitske povezave, ter komunicirajo s pomočjo serije protokolov ali pravil, ki iz praktičnih razlogov predstavljajo skupni jezik. Torej je decentraliziran globalni komunikacijski medij, ki povezuje ljudi iz celega sveta. Noben organ z njim ne upravlja in niti nima nobene fizične lokacije (Arnaldo 2001, 55).

Torej, zakaj so proizvajalci in uporabniki otroške pornografije izbrali internet za svoj primarni distribucijski kanal? Naštajmo le nekaj razlogov:

- informacijska tehnologija (IT) omogoča posodabljanje vsebin z minimalnimi zamiki;
- je edini medij, ki v tako kratkem času naslovi tako zelo veliko število ljudi;
- omogoča uporabo digitalnih fotografij, ki so precej cenejše kot tiskane fotografije v katalogih, ki so bili glavni način distribucije otroške pornografije pred internetom;

- slike in videoposnetki so lahko shranjeni na osebni računalnik in ustvarimo lahko neomejeno število kopij, brez poslabšanja kvalitete slike ali videoposnetka;
- osebe, ki se ukvarjajo s proizvodnjo ali uporabo otroške pornografije, si želijo čim višjo stopnjo anonimnosti, ki jim jo internet zagotavlja (Calcetas-Santos 2001, 57–61).

Internet resda ponuja način širjenja otroške pornografije, ki je alternativa tveganim tradicionalnim kanalom, vendar pa to ni edini razlog, zakaj je za pedofile zelo zanimiv. Morda najbolj izstopa že dejstvo, da je uporaba interneta v izobraževalnih ustanovah vse bolj razširjena, saj medmrežje postaja vse pomembnejši učni pripomoček, poleg tega pa otroci z navdušenjem sprejemajo nove tehnologije (O'Donnell in Milner 2007, 35).

Ron O'Grady, predsednik ECPAT, je v uvodnem govoru na kongresu v Lyonu podal nazoren primer, kaj je omogočeno z uporabo sodobne informacijske tehnologije:

Orchid club«, tako imenujemo skupino šestnajstih moških pedofilov, ki prihajajo iz različnih držav in njihov edini skupni imenovalnik je pedofilija. Vsak od njih je imel videokamero, povezano z računalnikom, kar jim je omogočilo, da so vsi skupaj v realnem času spremljali spolno zlorabo desetletne deklice. Omogočeno jim je bilo tudi direktno sodelovanje v zlorabi, saj so lahko v realnem času predlagali in spodbujali moškega, ki je zlorabljal deklico. Ti možje so sedaj aretirani in zaprti v ustreznih ustanovah. »Orchid club« ne obstaja več, vendar so še vedno zelo nazoren prikaz dejstva, da čas in prostor ne igrata več takšne vloge, kakor sta jo v prejšnjih generacijah (Arnaldo 2001, 56).

4.6 VPLIV INTERNETA PRI DISTRIBUCIJI, PROIZVODNJI IN UPORABI OTROŠKE PORNOGRAFIJE

Zbiranje, urejanje zbirk ter izmenjavanje je v svojem bistvu že samo po sebi del užitka za večino ljudi, ki se ukvarjajo z otroško pornografijo. Internet jim ponuja nepredstavljivo učinkovito orodje za izmenjavo, trgovanje in druženje. Nova tehnologija je omogočila pojav kompulzivnega zbiranja otroške pornografije, ki večkrat zavzame ekstremne razsežnosti. O'Donnell in Milner (2007, 58) navajata primer v marcu obsojenega posameznika, ki je v svoji zbirki imel 20 milijonov pornografskih slik. Od teh je bilo 495.000 podob spolne zlorabe otrok. Če bi vsaki fotografiji namenili le minuto časa, bi porabili skoraj leto dni, da bi si

ogledali vse. Ogledu celotne zbirke pornografskih slik pa bi morali posvetiti 8 let neprekinjene pozornosti (O'Donnell in Milner 2007, 58).

Posameznikom, ki čutijo spolno privlačnost do otrok, je internet omogočil prostor za izmenjevanje mnenj, želja, misli ter podpore med somišljeniki. Poraja se nam vprašanje, ali bi oseba, ki čuti spolno privlačnost do otrok, sploh kdaj zbrala dovolj poguma in spolno zlorabila otroka, če se ne bi nikoli srečala z otroško pornografijo, saj živi v družbi, ki taka nagnjenja odločno zavrača in obsoja. Pred internetom je bil pedofil osamljena, patetična oseba, nezmožna deliti svoje interese s prijatelji in sosedi, ter pogosto tarča žaljivk in izgnana iz soseske, ko je bila identificirana za pedofila. Z internetom so si ustvarili virtualno zatočišče pred družbo, ki bi jih, če bi svoja nagnjenja javno razglasili, zaprla v zapor, psihiatrične bolnišnice ali ponekod celo usmrtili (Carr 2004, 11–12).

Tu predpostavljamo, da je oseba začutila potrebo po spolnosti z otrokom, preden se je srečala z gradivom spolne zlorabe otrok. Možno pa je, da je posamezniku zanimanje za spolnost z otroki spodbudilo gradivo, na katerega je naletel na internetu bodisi naključno ali iz radovednosti. Poraja se vprašanje, ali bi dotičen posameznik prav tako postal pedofil oziroma uporabnik otroške pornografije, če internet ne bi omogočal tako lahkega dostopa do omenjenega gradiva? Tu enostavno ne moremo zanemariti pomembne vloge, ki jo internet kot posrednik ima (Carr 2004, 7).

Univerza Cork (University of Cork's) je pred kratkim izdala statistiko podatkov, ki jo je zbirala v okviru projekta COPINE (Combating Online Paedophile Networks in Europe), ki potrjujejo, da je posnetih vedno več podob spolne zlorabe otrok, ter da je več otrok zlorabljenih pri izdelavi le-teh. V okviru projekta COPINE so od sredine leta 1990 nadzorovali t. i. novičarske skupine oz. newsgroups, ki so včasih veljale za glavni distribucijski kanal podob spolne zlorabe otrok. Pregledovali so novičarske skupine, ki so še danes znane po redni distribuciji spornih podob otrok. Ustvarili so ogromno podatkovno bazo slik spolne zlorabe otrok, ki trenutno obsega približno 500.000 slik. Statistični podatki razkrivajo, da so bile v letu 1999 vsak mesec v povprečju objavljene slike 4 novih otrok. Leta 2002, v obdobju od avgusta do sredine septembra, so bile objavljene slike 20 novih otrok. V istem obdobju je bilo objavljeno 140.000 fotografij, od tega 35.000 takih, ki še niso bile vnesene v COPINE podatkovno bazo (Carr 2004, 12).

Porast otroške pornografije lahko pojasnimo na dva načina. Prva razlaga trdi, da je porast posledica cenovno ugodne dostopnosti digitalne kamere in enostavnejše obdelave ter objave

slik. Torej, zlorabe otrok so se v preteklosti prav tako dogajale, vendar niso bile še dokumentirane, torej le posamezniki objavljajo večje število fotografij. Z enako verjetnostjo pa lahko trdimo, da je porast otroške pornografije posledica večjega števila spolnih zlorab otrok (Carr 2004, 12).

Nimamo nobenega zanesljivega vira o količini otroške pornografije v obtoku pred nastankom interneta, vendar razpolagamo s podatki o aretacijah in zaseženih količinah gradiva spolne zlorabe otrok. Porast količine zaseženega pornografskega materiala v večji meri sovпада s porastom uporabe interneta, kar pa ne pomeni, da je internet glavni vzrok porasta gradiva spolne zlorabe otrok, vendar povezava obstaja. V letu 1995, ki je zadnje leto pred množično uporabo interneta v Veliki Britaniji, je posebna enota Manchestrške policije zasegla 12 nespodobnih podob otrok, vse so bile bodisi natisnjene na papir ali posnete na video. V letu 1999 je ista enota zasegla 41000 slik, od katerih le tri niso izvirale iz interneta. V času pred internetom so v tipični aretaciji zaradi posedovanja otroške pornografije zasegli le peščico slik, da bi jih zasegli nekaj sto, je bilo pravzaprav nepredstavljivo. Leta 2003 so v V. ob aretaciji moškega zasegli 450000 slik. V primeru »Wonderland« leta 1999 je policija skupini 100 moškim zasegla 750.000 slik. Vse te številke so zelo daleč od 12 zaseženih slikah v letu 1995 (Carr 2004, 12). Kljub temu da razpolagamo s podatki o številu odkritih podob spolne zlorabe otrok, ne moremo realno oceniti količino otroške pornografije, saj je o dejanskem obsegu le-te zelo malo objektivnih dokazov (Taylor in Quayle 2003). Z gotovostjo lahko trdimo le, da se količina razpoložljive otroške pornografije povečuje (Carr 2004, 12).

5 PRAVICE OTROK

*“We are guilty of many errors and many faults,
but our worst crime is abandoning the children,
neglecting the fountain of life.
Many of the things we need can wait.
The child cannot,
Right now is the time his bones are being formed,
his blood is being made and his
senses are being developed.
To him we cannot answer ‘Tomorrow’.
His name is ‘Today’” (Mistral v CHETNA 2001, 2).*

Nobelova nagrajenka in tudi avtorica citirane pesmi nam sporoča, da so otroci preveč občutljivi in dragoceni, da bi jih pustili nemilosti današnjega sveta. Z zaščito otrok ne smemo odlašati, ampak moramo danes zagotoviti vso pravno podlago ter poskrbeti, da so otroci tudi v resničnem življenju zaščiteni in ne samo formalno.

Kljub temu da je večkrat poudarjeno, da so otroci naš najdragocenejši zaklad, so njihove pravice v velikem delu sveta še danes spregledane. Na svetu je vsak dan veliko število otrok izpostavljenih nasilju, agresivnosti in spolnim zlorabam, največkrat znotraj domačega okolja. Otroci so bili podvrženi fizičnemu, psihičnemu in spolnemu nasilju že od samega začetka človeštva. Pokoli, zaslužnjevanje in posilstva otrok so se dogajala v obdobju vojne v prazgodovinskih časih in vse do danes, ko o tem poročajo velike medijske hiše. Šele v zadnji polovici dvajsetega stoletja je svetovna skupnost sprejela enotno stališče, da otroci imajo pravice in da kakršno koli nasilje nad otroki pomeni zlorabo in nesprejemljivo kršitev teh pravic (Jones 2001, xvii). Najbolj prelomna dogodka v obravnavi in priznanju pravic otrok sta sprejetje Deklaracije Združenih narodov o otrokovih pravicah in Dopolnilne konvencije Združenih narodov o otrokovih pravicah. Prva je bila sprejeta leta 1959, druga pa ji je sledila leta 1989.

5.1 ZDRUŽENI NARODI

5.1.1 Zgodovina in razvoj

Organizacija Društvo narodov (DN), ustanovljena po 1. svetovni vojni na pobudo ameriškega predsednika Wilsona, je bila namenjena uresničitvi kolektivne varnosti v univerzalnem in institucionalnem okviru (Benko 2000, 187). Wilson je bil namreč prepričan, »da bo ob katastrofalnih posledicah prve svetovne vojne in ob spoznanju o nedeljivosti miru osveščeni

človeški razum zmožen preseči klasično politiko moči v vseh njenih pogledih ter na "harmoniji interesov" zasnovati drugačen mednarodni red, v katerem bo skupnost moči nadrejena partikularnim interesom držav« (Benko 2000, 188). Slabost DN je bila v tem, da so lahko sprejemali le priporočila in še ta so morala biti potrjena s soglasjem vseh članic DN. S tem je bila dopuščena možnost, da so si države razlagale določila pakta DN tako, kot je v danem trenutku ustrezalo njihovim lastnim interesom. Zaradi pomanjkanja vpliva DN ni bilo mogoče uresničiti zamišljenega sistema kolektivne varnosti, kar je privedlo do tega, da je bila dejavnost DN na tem področju bolj ali manj brezpredmetna. Leta 1938, ko je Evropa zaradi nemških zahtev po Češkoslovaški zašla v krizo, je bilo DN praktično že mrtvo (Benko 2000, 190–197). V času 2. svetovne vojne so se zavezniki dogovorili, da bodo ob koncu vojne ustanovili novo mednarodno organizacijo, ki bo zagotavljala mednarodni mir, prizadevanja za njen nastanek pa segajo prav na začetek te vojne. Ideja o ustanovitvi širšega sistema za zagotavljanje splošne kolektivne varnosti je zapisana v Atlantski listini. Deklaracija Združenih narodov je bila sprejeta 1. 1. 1942 v Londonu, kjer jo je podpisalo 26 držav. S tem podpisom se je v drugi svetovni vojni izoblikovala koalicija, hkrati pa se je oblikovala široka podlaga za začetek graditve mednarodnega sistema, katerega osrednji del je OZN (Türk 2007, 322). Organi Društva narodov so: Skupščina in Svet (+ Generalni sekretar). Formalno je bilo Društvo narodov ukinjeno na zadnjem sestanku Skupščine Društva, 18. aprila 1946. Sprejeta je bila 14. 8. 1941 na sestanku med predsednikom ZDA Rooseveltom in britanskim predsednikom vlade Churchillom.

Besedilo Ustanovne listine Organizacije združenih narodov (UL OZN) je bilo podpisano ob koncu konference v San Franciscu 26. 6.1945 in vsebuje le splošne omembe človekovih pravic in temeljnih svoboščin, ker soglasje o tem takrat ni bilo mogoče. Mednarodnopravna ureditev te pomembne tematike je sledila pozneje, s sprejetjem Splošne deklaracije o človekovih pravicah (leta 1948) in drugih mednarodnih pogodb s tega področja (Türk 2007, 323).

5.1.2 Deklaracija združenih narodov o otrokovih pravicah

Deklaracijo Združenih narodov o otrokovih pravicah je soglasno sprejela in razglasila Generalna skupščina Združenih narodov leta 1959. Sestavlja jo deset načel, katerih vodilni cilji so korist, varstvo ter enake pravice in svoboščine za vse otroke. Poglejmo si dve njeni načeli, ki se nanašata na obvarovanje otroka pred spolnim nasiljem.

2. načelo

»Otrok mora uživati posebno varstvo. Z zakonom ali na drug način mu je treba omogočiti, da se bo v svobodi in dostojanstvu razvijal fizično, psihično, moralno, versko in družbeno zdravo in normalno. V zakonih, sprejetih za varstvo otroka, naj bo otrokova korist poglavitno vodilo« (Deklaracija Združenih narodov o otrokovih pravicah 1959).

9. načelo

»Otroka je treba obvarovati pred vsemi vrstami zanemarjanja, okrutnosti in izkoriščanja. V nobenem primeru ne sme biti predmet trgovine. Otrok ne sme biti sprejet na delo, dokler ne doseže določene starosti. V nobenem primeru ga ne smemo prisiliti ali mu dovoliti, da bi delal v poklicu ali opravljal tako delo, ki bi slabo vplivalo na njegovo zdravje ali vzgojo, oziroma škodilo njegovemu telesnemu, duševnemu in naravnemu okolju« (Deklaracija Združenih narodov o otrokovih pravicah 1959).

5.1.3 Konvencija združenih narodov o otrokovih pravicah

Konvencija Združenih narodov o otrokovih pravicah, ki obsega 54 členov, je najširše podprt dokument, ki je bil kdajkoli sprejet na mednarodni ravni in hkrati prvi dokument, ki priznava otrokom pravico subjekta in pravico do aktivne participacije. Leta 1989 jo je sprejela Generalna skupščina Združenih narodov (UNICEF 2009, 2).

Konvencija o otrokovih pravicah je v veliki meri pripomogla k določanju standardov za pravice otrok in motiviranost institucionalnih zmogljivosti za spodbujanje in varovanje otrok (UNICEF 2009b, 50). Trdi, da so otroci pomembni in da so bistveni element razmišljanja o človekovih pravicah (UNICEF 2009, 52), saj tvorijo posebno družbeno skupino, ki se sama zaradi svoje nedoraslosti in občutljivosti ne zmore učinkovito braniti pred vsemi zlorabami in nevarnostmi, ki ji grozijo iz vseh strani. Obvezuje podpisnice, da morajo biti v vsaki družbi preživetje, zaščita in razvoj otroka prioriteta, saj je vse preveč otrok, ki nimajo nikakršnih možnosti za preživetje, kaj šele za razvoj. Otroka opredeljuje do starosti 18 let, razen če pravo določa, da se polnoletnost doseže že prej. Čeprav Slovenija dosega visoko raven varstva pravic otrok, kar je potrdila tudi Komisija za otrokove pravice, se pojavlja skrb, da bi se dosežen položaj poslabšal.

Osredotočimo se na 19. in 34. člen, ki ščitita otroke pred spolnim nasiljem ter jim zagotavljata varstvo in podporo državnih institucij v primeru kršitve zakonodaje.

19. člen:

1. »Države pogodbenice bodo z vsemi ustreznimi zakonodajnimi, upravnimi, družbenimi in vzgojnimi ukrepi varovale otroka pred vsemi oblikami telesnega ali duševnega nasilja, poškodb ali zlorab, zanemarjanja ali malomarnega ravnanja, trpinčenja ali izkoriščanja, všteti spolne zlorabe, medtem ko je pod skrbništvom staršev, zakonitih skrbnikov ali katerekoli druge osebe, ki skrbi zanj« (Konvencija o otrokovih pravicah 1989).

2. »Takšni zaščitni ukrepi naj, če je to primerno, vključujejo učinkovite postopke za sprejemanje socialnih programov, ki otroku in tistim, ki skrbijo zanj, zagotavljajo potrebno podporo, kakor tudi druge oblike zaščite ter ugotavljanje, obveščanje, prijavljanje, preiskovanje, obravnavanje in spremljanje prej naštetih primerov trpinčenja otrok in, če je potrebno, poseg sodišča« (Konvencija o otrokovih pravicah 1989).

34. člen:

»Države pogodbenice se zavezujejo, da bodo otroka zavarovale pred vsemi oblikami spolnega izkoriščanja in spolnih zlorab. V ta namen bodo države pogodbenice še posebej sprejele vse ustrezne državne, bilateralne in multilateralne ukrepe, s katerimi bodo preprečile:

- a) napeljevanje ali siljenje otroka h kakršnikoli nezakoniti spolni dejavnosti;
- b) izkoriščanje otrok v prostituciji ali drugih nezakonitih spolnih dejavnostih;
- c) izkoriščanje otrok v pornografskih predstavah in gradivih (Konvencija o otrokovih pravicah 1989).«

5.2 DIREKTIVA EVROPSKEGA PARLAMENTA ZA BOJ PROTI SPOLNI ZLORABI IN SPOLNEMU IZKORIŠČANJU OTROK IN OTROŠKI PORNOGRAFIJI

V oktobru 2011 je Evropski parlament z 541 glasovi za, 2 proti in 31 vzdržanimi glasovi sprejel zakonodajno resolucijo o boju proti spolni zlorabi in spolnemu izkoriščanju otrok in otroško pornografijo (Evropski parlament 2011a). Direktiva uvaja minimalno približevanje zakonodaj držav članic za inkriminiranje najhujših oblik spolne zlorabe in spolnega izkoriščanja otrok, za razširitev nacionalne pristojnosti in za zagotovitev minimalne pomoči žrtvam (Spletno oko 2011). Države članice morajo najkasneje v dveh letih po sprejetju direktive njena določila prenesti v svojo zakonodajo. Nova zakonodaja prinaša enotne minimalne kazni za približno 20 kaznivih dejanj, kar je veliko več, kot se običajno predvideva v evropski zakonodaji. Za uporabo prisile, sile ali grožnje za sodelovanje otroka v spolnih

dejanjih ali pa za siljenje otroka v prostitucijo, bo zagrožena kazen najmanj 10 let. Namerno dostopanje do otroške pornografije na spletu se bo kaznovalo z enim letom zapora, proizvodnje pa z najmanj 3 leti. Tako imenovan »grooming« oz. nagovarjanje otrok po spletu za srečanja z namenom spolne zlorabe bo postalo kaznivo dejanje v vseh državah EU, isto velja za spolni turizem, ne glede na to ali je dejanje storjeno na ozemlju države članice, ali zunaj ozemlja EU (Evropski parlament 2011a). Pomembna prelomnica se je zgodila na področju spletnih strani z otroško pornografijo. Na podlagi sprejete deklaracije bodo države članice morale s strežnikov na njihovem ozemlju takoj odstraniti spletne strani, ki vsebujejo ali širijo gradivo spolne zlorabe otrok, ter si prizadevati za njihovo odstranitev tudi na strežnikih izven njihovega ozemlja. V kolikor odstranitev ne bo mogoča, se lahko država odloči za preprečitev dostopa do tovrstnih strani, t. i. blokiranje, vendar morajo biti postopki transparentni in morajo biti postavljena varovala, ki bi onemogočala zlorabe (Svet Evrope 2011). To je verjetno eden izmed prvih poskusov tako drastičnega posega v neodvisnost spleta. Prav tako se bo osebi, ki bo pravnomočno obsojena za kazniva dejanja, povezana s spolno zlorabo otrok in otroško pornografijo, začasno ali za stalno preprečilo izvajanje poklicnih dejavnosti, ki vključujejo stike z otroki (Evropski parlament 2011a).

5.3 ZAKONSKA UREDITEV PROBLEMATIKE V RS

RS je leta 2008 sprejela novi kazenski zakonik, s katerim je izpolnila zahteve Izbirnega protokola h Konvenciji o otrokovih pravicah glede prodaje otrok, otroške prostitucije in otroške pornografije.

V Kazenskem zakoniku RS je spolna zloraba obravnavana v devetnajstem poglavju, naslovljenem s »KAZNIVA DEJANJA ZOPER SPOLNO NEDOTAKLJIVOST«. Podrobneje si oglejmo 176. člen:

Prikazovanje, izdelava, posest in posredovanje pornografskega gradiva

176. člen

(1) Kdor osebi, mlajši od petnajst let, proda, prikaže ali z javnim razstavljanjem ali kako drugače omogoči, da so ji dostopni spisi, slike, avdiovizualni ali drugi predmeti pornografske vsebine, ali ji pokaže pornografsko ali drugačno seksualno predstavo, se kaznuje z denarno kaznijo ali zaporom do dveh let.

(2) Kdor zlorabi mladoletno osebo za izdelavo slik, avdiovizualnih ali drugih predmetov pornografske ali drugačne seksualne vsebine, jo uporabi za pornografsko ali drugačno

seksualno predstavo ali taki predstavi vedoma prisostvuje, se kaznuje z zaporom od šestih mesecev do petih let.

(3) Enako kot v prejšnjem odstavku se kaznuje, kdor proizvede, razširi, proda, uvozi, izvozi ali drugače ponudi pornografsko ali drugačno seksualno gradivo, ki vključuje mladoletne osebe ali njihove realistične podobe, ali kdor poseduje tako gradivo, ali razkriva identiteto mladoletne osebe v takem gradivu.

(4) Če je bilo dejanje iz drugega ali tretjega odstavka tega člena storjeno v hudodelski združbi za izvrševanje takih kaznivih dejanj, se storilec kaznuje z zaporom od enega do osmih let.

(5) Pornografsko ali drugačno seksualno gradivo iz drugega, tretjega in četrtega odstavka tega člena se vzame ali njegova uporaba ustrezno onemogoči (Kazenski zakonik 2008).

Na Ministrstvu za pravosodje pripravljajo spremembe ter nekaj novosti Kazenskega zakonika RS. Pri spremembah so posvetili večjo pozornost dejanjem, ki obravnavajo nasilje nad otroki, in predvideli ukrepe za večjo varnost otrok kot žrtev kaznivih dejanj (Ministrstvo za pravosodje Republike Slovenije 2011).

Sprememba in dopolnitev 176. člena KZ-1 (Prikazovanje, izdelava, posest in posredovanje pornografskega gradiva):

Po Direktivi o boju zoper spolno zlorabo, spolno izkoriščanje otrok in otroško pornografijo, ki razveljavlja Okvirni sklep 2004/68/PNZ (člen 4/3), je za prisilo in grožnjo za sodelovanje v pornografskih predstavah predvidena kazen zapora vsaj osmih let, če je otrok pod starostjo, ki je nacionalno določena za pristanek na spolnost. V sedanjem razponu kazni (šest mesecev do pet let) taka kazen torej ni zajeta, zato smo s KZ-1B predvideli zvišanje zgornje meje kazni na osem let. Hkrati se besedilo glede izvršitvenih načinov dodatno usklajuje z navedeno evropsko podlago (4) (Ministrstvo za pravosodne zadeve RS 2011).

»V okviru celovito spremenjenega tretjega odstavka 176. člena KZ-1 je poleg obstoječe dodana inkriminacija (naklepne) pridobitve dostopa do pornografskega gradiva s pomočjo informacijskih in komunikacijskih tehnologij (5). Izrecno se že v uvodu opredeljuje tudi, da gre za pridobivanje gradiva zase ali za koga drugega« (Ministrstvo za pravosodne zadeve RS 2011).

Med najpomembnejše spremembe in novosti gotovo spada tudi uvrstitev novega kaznivega dejanja (173.a člen KZ-1) – Pridobivanje oseb, mlajših od 15 let za spolne namene (»groominga«). »Gre za tako imenovani »grooming« (1), ko se storilec kaznivega dejanja z uporabo informacijskih ali komunikacijskih tehnologij dogovori z »bodočo žrtvijo« za srečanje zaradi uresničitve načrtovanega protipravnega spolnega dejanja. Če temu dogovoru sledi določeno, konkretno dejanje v smeri izvršitve – na primer prihod storilca na dogovorjeni kraj srečanja – so izpolnjeni znaki novega kaznivega dejanja« (Ministrstvo za pravosodne zadeve RS 2011). Nova dopolnila in spremembe skratka natančneje definirajo kazniva dejanja, podaljšujejo zagrožene zaporne kazni ter implementirajo nove oblike kaznivega dejanja.

Iz tabele (glej Tabela 5.1) je razvidno, da je v letu 2011 število kršitev 176. člena Kazenskega Zakonika RS (Prikazovanje, izdelava, posest in posredovanje pornografskega gradiva) opazno več kot v letu 2010. Kršitve so iz zabeleženih 23 primerov v letu 2010 narasle na zaskrbljujočih 43 primerov v prvi polovici leta 2011, kar predstavlja kmalu 100 % več obravnavanih kršitev. Pomemben je podatek, da je v letu 2010 bilo preiskanih vseh 23 primerov (100 %), v letu 2011 pa 41 oz 95,3 % vseh primerov.

Tabela 5.1: Kazniva dejanja zoper spolno nedotakljivost

Vrsta kaznivega dejanja	Št. kaznivih dejanj		Porast/ upad (v %)	Št. preiskanih kaznivih dejanj		Delež preiskanih kaznivih dejanj (v %)	
	2010	2011		2010	2011	2010	2011
Posilstvo - skupaj	35	33	...	32	29	91,4	87,9
dokončano	25	28	...	23	25	92,0	89,3
poskus	10	5	...	9	4	90,0	80,0
Spolno nasilje	40	25	...	35	18	87,5	72,0
Kršitev spolne nedotakljivosti z zlorabo položaja	14	13	...	14	13	100,0	100,0
Spolni napad na osebo, mlajšo od 15 let	149	99	-33,6	142	98	95,3	99,0
Prikazovanje, izdelava, posest in posredovanje pornografskega gradiva	23	43	...	23	41	100,0	95,3
Druga kazniva dejanja	24	14	...	23	14	95,8	100,0
Skupaj	285	227	-20,4	269	213	94,4	93,8

Vir: Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije (2011, 32).

6 PREDSTAVITEV PROJEKTOV

V tem delu diplomskega dela bomo predstavili nekaj bolj prepoznavnih projektov in organizacij, ki so zavezani zaščititi in pomoči otrokom žrtvam spolnih zlorab. Dejavnosti opisanih organizacij niso omejene le na področje spolnih zlorab otrok, ampak je lahko

spekter, ki ga obravnavajo, precej širši (npr. Interpol, Europol, Združeni narodi), vendar smo se v opisu posvečali le področju njihovega delovanja, ki je relevantno za obravnavano temo.

6.1 INHOPE (MEDNARODNO ZDRUŽENJE INTERNETNIH PRIJAVNIH TOČK)

Začetki združenja INHOPE segajo v leto 1996, z ustanovitvijo prva prijavne točke za prijavo otroške pornografije na internetu na Nizozemskem. Ustvarili so jo posamezniki, zaskrbljeni nad veliko količino otroške pornografije dostopne na internetu. Pri njihovih aktivnostih so imeli tudi podporo policije. Kmalu so se pojavile podobne iniciative v Norveški, Belgiji in Veliki Britaniji. Z namenom olajšati komunikacijo in prenos izkušenj in dobre prakse so pod pokroviteljstvom Evropske komisije oz. njenega programa Daphne ustanovili forum evropskih prijavnih točk (INHOPE 2010, 6).

Leta 1999 je bilo združenje INHOPE uradno ustanovljeno. V letih od 1999 do 2010 je število članic naraslo iz 8 ustanovnih na 39, kar priča o uspešnosti in potrebi po izmenjavi izkušenj in dobre prakse. Glavna dejavnost organizacije INHOPE je podpora ter pomoč pri povečanju učinkovitosti internetnih prijavnih točk po vsem svetu (INHOPE 2010, 6).

Aktivnosti:

- koordinacija včlanjenih prijavnih točk;
- izmenjava poročil;
- spodbujanje izmenjave »dobre prakse«;
- podpora novim prijavnim točkam;
- komunikacija z relevantnimi pobudami;
- izobraževanje in obveščanje javnosti (INHOPE 2010, 6).

Čeprav je združenje delno financirano s strani Evropske komisije, ima globalno usmeritev, zato lahko za članstvo zaprosi katera koli prijavna točka (INHOPE 2009, 7). Z namenom spodbujanja ustanavljanja novih prijavnih točk, INHOPE v sodelovanju z Evropsko komisijo pospešeno preučuje stanje po svetu in skuša ugotoviti, v katerih državah je možna potencialna produkcija in distribucija nezakonitih vsebin ter katere države so najbolj pomembne v boju proti takšnim vsebinam (INHOPE 2009, 4).

6.1.1 Prijavne točke

Internetne prijavne točke so na prvi »bojni liniji« proti ilegalni aktivnostim na spletu. S pomočjo prijavne točke lahko državljani anonimno prijavijo domnevno nezakonito vsebino. Naloga prijavne točke je preučiti prijavo in če je ugotovljeno, da obstaja sum zlorabe ali ilegalne aktivnosti, posredovati prijavo naprej relevantnim organom pregona ter kjer je mogoče, tudi ponudniku internetnih storitev (INHOPE 2010, 5).

6.1.1.1 Spletno oko

Spletno oko je slovenska spletna prijavna točka, kjer je mogoča anonimna prijava otroške pornografije in sovražnega govora na internetu. Dostopna je na spletnem naslovu <http://www.spletno-oko.si>. Deluje v sklopu združenja INHOPE. O delovanju prijavne točke smo se pogovarjali s koordinatorko projekta, go. Lijo Mihelič, ki nam je predstavila vsakodnevne aktivnosti sodelujočih na projektu ter njen pogled na področje otroške pornografije na spletu.

Spletno oko je zelo ozko usmerjen projekt na področju sovražnega govora in podob spolne zlorabe otrok na internetu. Potrebno je poudariti, da je njihova dejavnost strogo osredotočena le na »online« okolje. V primeru prijave, ki ne spada v njihovo področje dela, prijavitelja oz. prijavo preusmerijo na organizacijo, ki se s tem področjem ukvarja.

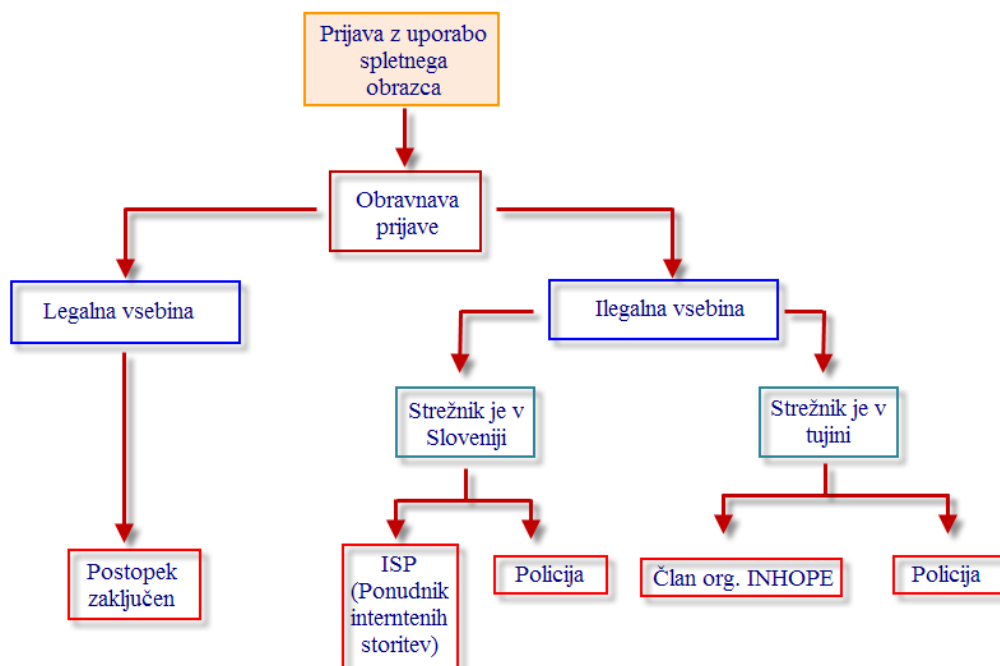
Projekt Spletno oko je Lija Mihelič zajela takole:

Spletno oko je le ena komponenta Centra za varnejšo rabo interneta Slovenija, projekt je v večini financiran s strani Evropske komisije, katere želja je zagotavljanje varnosti otrok na internetu v državah članicah. Ena komponenta tega projekta je prijavna točka, katere glavna naloga je, da omogoči prijavo sovražnega govora in otroške pornografije na internetu. Se pravi, da lahko uporabniki spleta anonimno prijavijo te vsebine. Naša glavna naloga je zmanjševanje, osveščanje ... se pravi zmanjševanje teh nezakonitih vsebin, hkrati osveščanje ljudi o obstoju prijavne točke in o problematiki nezakonitih vsebin, kot so otroška pornografija in sovražni govor in hkrati tudi želja po tem, da bi se različne sfere v državi, ki se ukvarjajo s to problematiko, povezale skupaj... Da nismo vsaka na svojem bregu, ampak da se povežemo med sabo (Mihelič 2011).

6.1.1.1.1 Postopek prijave z uporabo spletnega obrazca

Prijava domnevno nezakonitih podob otroške pornografije je omogočena z »online« obrazcem, dostopnim na spletni strani projekta. Tu prijavitelj navede informacije o sporni vsebini (tip vsebine, URL naslov, datum ogleda itd.) ter, v kolikor želi biti obveščen o poteku prijave, tudi svoj elektronski naslov.

Slika 6.1: Shema poteka prijave

Vir: SAFE-SI (2010, 56).

»Imamo prijavno formo na spletni strani, kjer lahko ljudje prijavijo otroško pornografijo in sovražni govor na internetu, prijavo pregledajo naši strokovnjaki, ki so usposobljeni za ocenjevanje ali je prijavljeno gradivo domnevno kaznivo ali ne. Se pravi, delujemo samo na podlagi 176. člena Kazenskega zakonika, ki obravnava otroško pornografijo. V primeru, da obstaja sum kaznivega dejanja, pošljemo prijavo naprej na policijo. Če smo v dvomih ali je gradivo ilegalno ali legalno, vedno predpostavimo, da je ilegalno, tako da policija naprej preverja. Ob predaji prijave policiji pošljemo obvestilo tudi informacijski. točki, ki deluje v državi, kjer se nahaja strežnik, na kateri gostuje prijavljeno gradivo (Mihelič 2011).

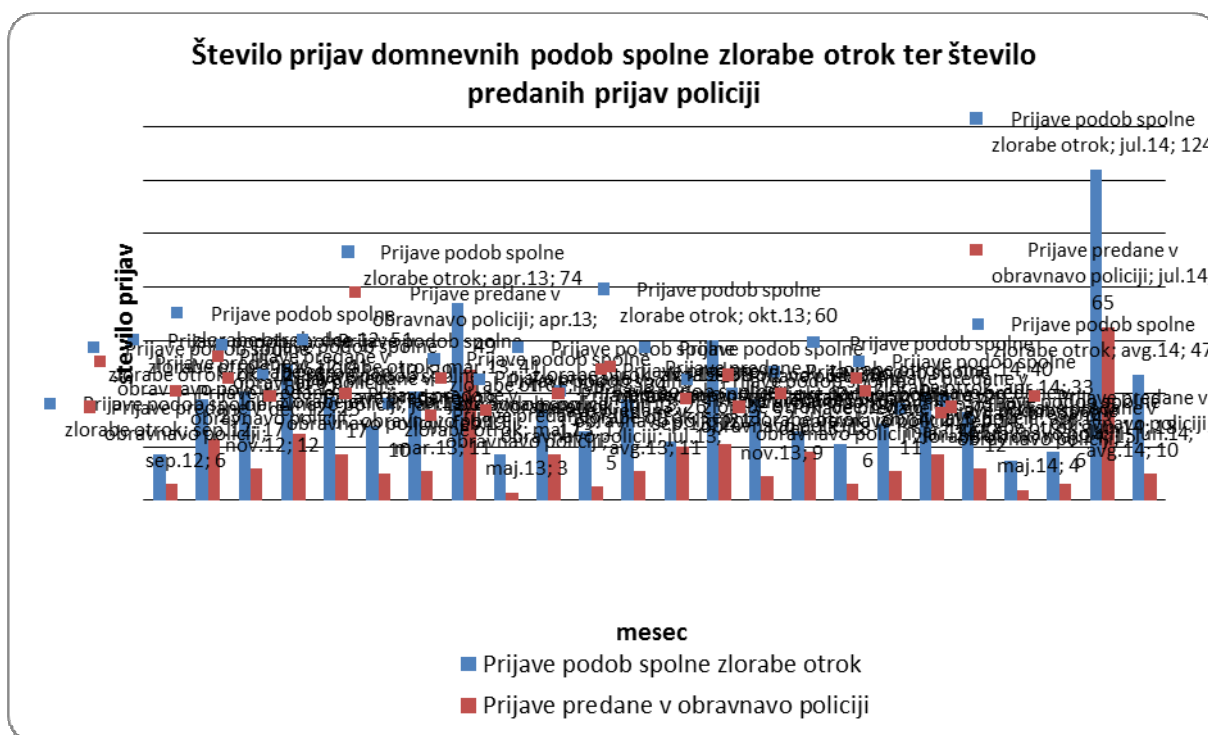
Opisan postopek se izkaže za dokaj učinkovitega, saj je v primeru, ko je objavljena vsebina spoznana za domnevno nezakonito tudi s strani policije in v primeru, da gostuje na strežniku lociranem v RS, čas, ki poteče od obravnave prijave do dejanske odstranitve podobe otroške

zlorabe, le cca. 2 uri. Vendar je to pogojeno s tem, da je odstranitev nezakonite vsebine tudi v interesu ponudnika internetnih storitev, kar pa ni nujno vedno (Mihelič 2011).

Čeprav dojemamo dve uri kot kratek odzivni čas, se je potrebno zavedati, da si v tem času podoba spolne zlorabe otroka lahko ogleda več tisoč in celo več sto tisoč oseb in da je z vsakem ogledom teh podob žrtev vedno znova zlorabljena. Poleg tega prijave obravnavajo le tri dni v tednu (ponedeljek, sreda, petek) in v primeru, ko prijavitelj odda prijavo, npr. v ponedeljek zvečer, je le ta obravnavana šele v sredo. Torej je ocena dve uri točna le v primeru, ko gledamo čas obravnave prijave, ne pa oddaje prijave (Mihelič 2011).

Statistični podatki potrjujejo (glej Graf 6.1), da je na spletu vedno več podob spolne zlorabe otrok, kljub trudu organizacij, ki se borijo in skušajo narediti vse, kar je v njihovi moči, da bi ta trend spreobrnil. Vsekakor napredek v tehnologiji predstavlja nove možnosti za ugotavljanje identitete žrtev, storilcev in uporabnikov, vendar hkrati tudi omogoča vedno bolj enostavnejše prikrivanje identitete, hitrejšo produkcijo in distribucijo gradiva spolne zlorabe otrok.

Graf 6.1: Število prijav domnevnih podob spolne zlorabe otrok in število predanih prijav policiji

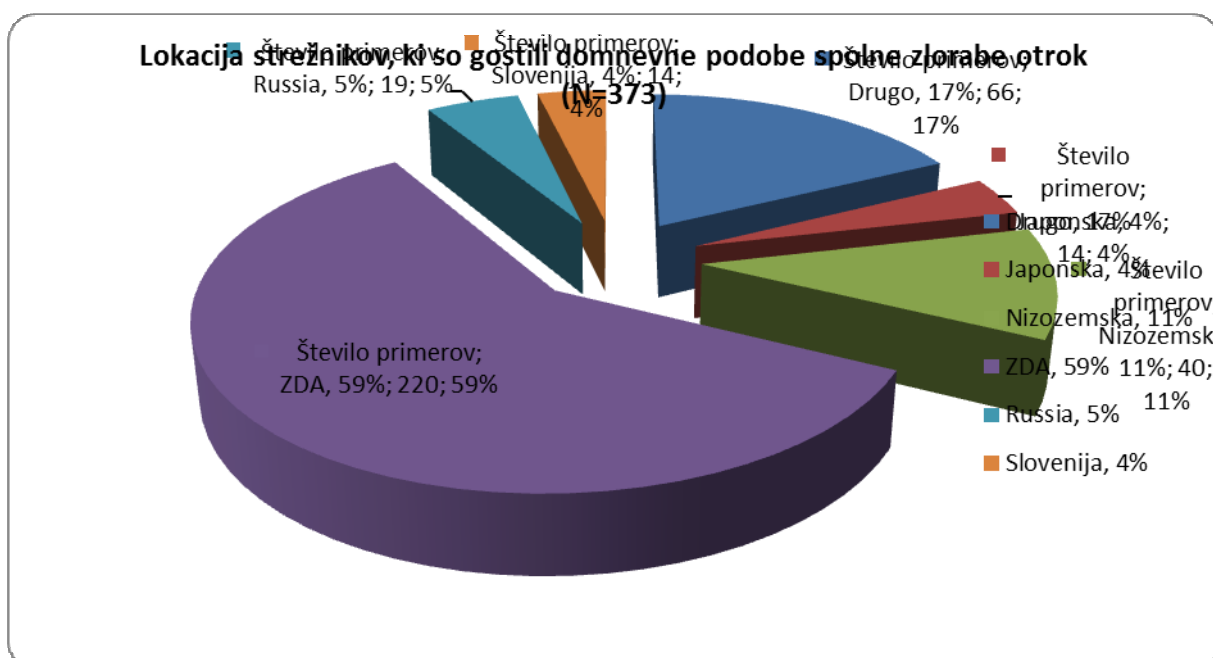

Vir: SAFE-SI (2010, 58–60).

V obdobju od septembra 2008 do avgusta 2010 je bilo na prijavno točko www.spletno-oko.si poslano skupno 917 prijav domnevnih podob otroške spolne zlorabe. V istem obdobju je zabeležena rast prijav podob otroške spolne zlorabe za 5 % mesečno (iz povprečno 27 prijav na mesec na 39 prijav na mesec). Od skupno oddanih 917 prijav domnevnih podob otroške pornografije je bilo v obravnavo policiji predanih 378 prijav (SAFE-SI 2010, 59).

Podatki o lokaciji strežnikov, na kateri so gostili domnevne podobe spolnih zlorab nam razkrijejo obsežnost in zahtevnost obravnavane problematike. Izredno lepo je razvidna globalizacija pojava, saj je le 4 % prijav na slovensko prijavno točko gostovalo na slovenskih strežnikih. Preostalih 96 % je gostovalo preko meja (glej Graf 6.2).

Graf 6.2: Lokacija strežnikov, ki so gostili domnevne podobe spolne zlorabe otrok (obdobje od septembra 2008 do avgusta 2010)

Vir: SAFE-SI (2010, 64).

Iz grafa je razvidno, da je v 59 % primerov domnevnih podob otroške spolne zlorabe bilo na ameriških strežnikih, sledi Nizozemska z 11 % oz. 40 prijavami, za Nizozemsko je Rusija z občutno manj primeri (19 prijav). Zadnje mesto si delita Slovenija in Japonska, vsaka s 4 % primerov (SAFE-SI 2010, 64).

Kljub temu da je prijav domnevnih podob spolne zlorabe otrok na slovenskih strežnikih v primerjavi z ostalimi državami občutno manj, pa to nikakor ne pomeni, da v naši družbi ne živijo posamezniki s pedofilskimi nagnjenim oz. posamezniki, ki se ukvarjajo bodisi s

produkcijo, distribucijo ali uporabo takšnega gradiva. To domnevo potrdi tudi Lilja Mihelič: »Če ocenjujem po naših prijavih, je otroške pornografije na naših strežnikih zelo malo, kar pa ne pomeni, da je malo storilcev ali pa da jih sploh ni. Storilci seveda so. Otroško pornografijo imajo na svojih računalnikih, lahko jo imajo na tujih strežnikih, lahko jo »downloadajo«, lahko sodelujejo pri distribuciji ...« (Mihelič 2011).

Za uspešno delovanje prijavnih točk je potrebno sodelovanje vseh vpletenih subjektov. Spletno oko že od vsega začetka tesno sodeluje s policijo, uradno pa je bilo sodelovanje potrjeno 12. februarja 2007 s podpisom priročnika o operativnih postopkih. S tem dejanjem so bili definirani natančni postopki procesiranja prijavi domnevnih podob spolne zlorabe otrok (SAFE 2010, 65). V letu 2009 so k aktivnejšemu sodelovanju povabili slovenske ponudnike internetnih storitev (ISP), katerim pa Lija Mihelič očita premajhno angažiranost in nekoliko mačehovski odnos do problematike:

Glede privatnega sektorja bi izpostavila ponudnike internetnih storitev. Kaj bi si želela od njih ... sigurno več razumevanja, zanimanja za to tematiko, ki ga zaenkrat niso pokazali. Sicer so v dveh ali treh primerih ugodili našim zahtevam, vendar na splošno niso kooperativni za neko institucionalno sodelovanje. Želela bi, da bi se njihov odnos do varnosti otrok na internetu spremenil, ker sem trenutno pod vtisom, da jim tematika ni pomembna (Mihelič 2011).

6.2 ENACSO

European NGO Alliance for Child Safety Online (eNACSO) je mreža nevladnih organizacij na področju EU za zaščito pravic otrok in zagotavljanje varne uporabe interneta za otroke. Trenutno je v organizacijo včlanjenih 22 nevladnih organizacij, katerim je skupna točka zaščita otrok na spletu (ENACSO 2011).

Namen eNACSO-ja je omogočanje lažje izmenjave izkušenj in »dobre prakse« na področju zaščite otrok na spletu. Delovanje organizacije je usmerjeno v zagotavljanje čim bolj varnega okolja na internetu za otroke, kar skušajo doseči z izpolnitvijo sledečih ciljev:

- ustvariti trdne temelje za stalno, trajno kooperacijo med nevladnimi organizacijami za zaščito pravic otrok na spletu;
- razviti skupno zbirko znanja in izkušenj iz Evrope o zaščiti otrok na spletu in razvoj skupnih pristopov in strategij na tem področju;

- zagotavljati, da se v večji meri upošteva zaščito otrok in otrokovih pravic v nacionalnih, evropskih in mednarodnih razpravah ter pristopih glede upravljanja interneta, kibernetkega kriminala in varnosti na spletu (ENACSO 2011).

6.3 THE EUROPEAN FINANCIAL COALITION (EFC)

Evropska finančna koalicija oz. The European Financial Coalition (EFC), ustanovljena leta 2009, je združenje, v katerem so se povezale večje kooperacije iz finančnega in IKT-sektorja (informacijsko-komunikacijska tehnologija) z mednarodnimi policijskimi agencijami, Evropsko komisijo ter z nevladnimi organizacijami, ki se borijo proti spolni zlorabi otrok. Osnovni cilj je onemogočiti aktivnosti kriminalnih združb in posameznikov, ki ustvarjajo dobiček z distribucijo podob spolno zlorabljenih otrok. Koalicijo je ustvarila Evropska komisija, vodstveno funkcijo pa je prevzela organizacija CEOP (Child Exploitation and Online Protection) s sedežem v Veliki Britaniji (European Financial Coalition 2006).

14-mesečni pilotni projekt Evropske finančne koalicije se je uradno začel 1. julija 2009, v tem času so bili določeni jasni cilji, ki vključujejo:

- zbiranje in analizo obveščevalnih podatkov o spletnih straneh, ki prodajajo podobe zlorabe otrok, zbiranje podatkov o posameznikih in/ali skupinah, ki delujejo na omenjenih spletnih straneh ter uporabljenih plačilnih sistemov in kupcev takega materiala;
- prepoznavanje in zaščito žrtev zlorabe otrok;
- izobraževanje in razširjanje najboljše prakse, predlaganje zakonskih sprememb, ozaveščanje in izvajanje preverjenih strategij;
- zmanjšanje/ dpravljanje ponudb s prisilnimi sredstvi, motnjami distribucijskih kanalov in zaplembo materiala ter poskušanje zmanjševati povpraševanje;
- usklajevanje in sodelovanje z organi pregona, industrijo in nevladnimi organizacijami po vsej Evropi (European Financial Coalition 2006).

Trenutno je v združenje včlanjenih čez dvajset organizacij, ki imajo svoje predstavnike v t. i. usmerjevalni skupini (Steering Group) in petih delovnih skupinah, ki delujejo vsaka na svojem področju. Če naštejemo le nekatere članice: Allen & Overy, American Express, AOL, CEOP, CPS, Politie, Missing children Europe, PayPal, Europol, MasterCard, Visa, Microsoft, enasco, Eurojust (European Financial Coalition 2006).

6.4 INTERPOL

Interpol je z 188 državami članicami največja mednarodna policijska organizacija. Ustanovljena je bila leta 1923 in omogoča čezmejno policijsko sodelovanje ter podpira in pomaga vsem organizacijam, organom in službam, katerih naloga je preprečiti ali bojevati se proti mednarodnemu kriminalu (Interpol 2011).

Organizacija promovira celovit pristop v boju proti otroškim zlorabam in spodbuja države, da izdajo t. i. Interpolova obvestila:

- »Zelena obvestila« posredujejo informacije o osebah, ki so storile hujše kaznivo dejanje in obstaja verjetnost, da bi ponovile te zločine v drugih državah.
- »Rdeče obvestilo« je namenjeno aretaciji ali začasnemu odvzemu prostosti iskanih oseb z namenom izročitve.
- »Modro obvestilo« pomeni, da je potrebno zbrati dodatne informacije o identiteti osebe ali njene aktivnosti v povezavi s kaznivim dejanjem.
- »Črno obvestilo« je namenjeno iskanju informacij o neidentificiranih truplih,
- »Oranžno obvestilo« opozori policijo in ostale mednarodne organizacije o potencialnih grožnjah s prikritim orožjem, pisemskih bombah ter drugimi nevarnimi snovmi.
- »Rumeno obvestilo« je v pomoč pri iskanju pogrešanih oseb, zlasti mladoletnikov, ali za identifikacijo oseb, ki se ne morejo same identificirati.
- »Vijoličasto obvestilo« je namenjeno zagotavljanju informacij o postopkih, navadah, napravah in skrivališčih kriminalcev.
- »INTERPOL – ZDRUŽENI NARODI« je posebno obvestilo izdano za skupine in posameznike, ki so tarča sankcij ZN proti Al Kaidi in talibanom (Interpol 2011).

Na področju spolnih zlorab otrok sta predvsem uporabni »rumeno« in »zeleno« obvestilo. Zeleno obvestilo se večkrat uporabi za opozorilo o osebi obsojeni pedofilije in za katero se smatra, da obstaja velika verjetnost ponovitve zločina. Najbolj pride do izraza zeleno opozorilo v primeru t. i. »seks turizma«, ko posamezniki potujejo v npr. azijske države z namenom spolno zlorabiti otroka. Če je bila oseba že kdaj v preteklosti obsojena podobnega zločina, »zeleno obvestilo« pooblasti mejno kontrolo, da tej osebi zavrne vstop v državo (Moran 2010).

Ustanovljena je posebna delovna skupina preiskovalcev za pospeševanje in izboljšanje preiskovanja kaznivih dejanj spolne zlorabe otrok (INTERPOL Specialist group on crimes against children), ki se sestane vsaj enkrat letno. Skupina je sestavljena iz štirih podskupin:

- Zločini nad otroki, ki so omogočeni/olajšani z uporabo spleta;
- Spolni prestopniki (ukvarja se predvsem s ponovno integracijo spolnih prestopnikov v družbo);
- Resna in nasilna kazniva dejanja nad otroki;
- Identifikacija žrtev (Moran 2010).

Preiskava spolne zlorabe otrok se razlikuje od običajne preiskave predvsem v tem, da ni znana identiteta žrtve in identiteta storilca. Podobe spolne zlorabe enega otroka se vedno pojavijo večkrat v obliki različnih serij fotografij oz. videoposnetkov. Za zaščito in preprečevanje nadaljnje zlorabe otroka je pomembno, da se v čim krajšem času ugotovi identiteto otroka. Zato se strokovnjaki, ki delujejo v skupini »Identifikacija žrtev« redno sestajajo in skupaj obravnavajo novo zabeleženo gradivo spolne zlorabe otrok v upanju, da je kateri od njih že zasledil žrtev v kakšni izmed prejšnjih serij. Ta korak v preiskavi je mogoče najbolj pomemben, saj obravnavajo novo gradivo, ki ni bilo še arhivirano, v podatkovno bazo spolno zlorabljenih otrok (ICSE DB), iz česar sklepamo, da nekdo v tem času spolno zlorablja tega otroka (Moran 2010).

Ob podpori vladnih in nevladnih organizacij je vsako leto organiziranih več tečajev usposabljanja o računalniško podprtih kriminalnih dejavnostih povezanih s spolno zlorabo otrok (Interpol 2011).

6.4.1 Mednarodna podatkovna baza spolno zlorabljenih otrok (ICSE DB)

V pomoč preiskovalcem zlorabe otrok so vzpostavili mednarodno podatkovno bazo spolno zlorabljenih otrok, s pomočjo katere lahko preiskovalci analizirajo podatke, izmenjujejo mnenja, komentarje ter informacije. Velika večina otrok, ki nastopajo v tem gradivu, je starih med 18 meseci in 10 leti (Moran 2010). Osrednji del ICSE (International Child Sexual Exploitation Image database) podatkovne baze je program za povezavo žrtev z lokacijami. Preiskovalec lahko naloži podobo žrtve v bazo, program nato primerja podobo z preostalimi že shranjenimi podobami v podatkovni bazi ter vrne zadetke, na katerih se pojavi žrtev ali okolje, v katerem je bila žrtev posneta oz. fotografirana (Interpol 2011).

6.4.2 Lista spletnih domen s podobami otroške zlorabe (»Worst of«-list)

Interpol se zaveda resnosti vloge, ki jo internet igra pri distribuciji otroške pornografije, zato je prevzeli iniciativo in odgovornost ter pričel s sestavo čim bolj popolne liste spletnih domen s podobami otroške pornografije. Lista je namenjena vsem ponudnikom internetnih storitev, ki bi bili pripravljene preusmerjati oz. blokirati promet proti domenam iz seznama. Sodelovanje pri projektu je popolnoma prostovoljno in brezplačno. Ves promet usmerjen proti domeni iz seznama je preusmerjen na t. i. INTERPOL »STOP PAGE«, kjer je uporabnik obveščen o preusmeritvi ter o razlogih zanjo. Tu je pomembno poudariti, da se v nobenem koraku ne shranjuje IP-naslovov in ostalih informacij o uporabniku, ki bi jih bilo mogoče kasneje uporabiti za identificiranje uporabnika, saj enkratni obisk še ne pomeni nujno, da uporabnik išče podobe spolne zlorabe otrok. Internetni uporabniki lahko pomotoma zaidejo na blokirane spletne strani. Vzrokov za to je več, od preprostega »nisem jasno razmišljal« do ugrabitve računalnika. Ko govorimo o ugrabitvi računalnika, ne opisujemo dejanske fizične odtujitve računalnika, ampak govorimo o informacijskem vdoru in prevzemu računalnika s strani tretje osebe (Interpol 2011).

Kriteriji v uporabi za ocenjevanje spletnih domen:

- Prikazani otroci so resnični. Spletne strani, ki vsebujejo le računalniško izdelane ali ročno narisane podobe niso vključene.
- Starost otrok prikazanih v podobah spolne zlorabe je 13 let ali dajejo vtis otroka mlajšega od 13 let.
- Prikazana zloraba otrok je obravnavana kot huda in gradivo se osredotoča na območje spolnih organov ali analne odprtine.
- Domene so bile dostopne v zadnjih 3 mesecih.
- Domene so bile temeljito pregledane in spoznane, da ustrezajo zgoraj naštetim pogojem s strani vsaj dveh neodvisnih držav ali agencij (Interpol 2011).

6.5 EUROPOL (EVROPSKI POLICIJSKI URAD)

Poglavitna dejavnost EUROPOL-a je nudenje podpore vsem državam članicam v boju proti organiziranemu kriminalu (Europol 2010, 9). V letu 2001 so pričeli s programom AWF (Analytical Work File), ki je med drugim namenjen tudi preprečevanju in onemogočanju aktivnosti organiziranim kriminalnim organizacijam, ki sodelujejo pri produkciji, distribuciji

in prodaji otroške pornografije in z njimi povezanim gradivom. S pomočjo programa AWF so bile v letu 2009 uspešno izvedene naslednje odmevnejše preiskave:

- Operacija »Typhon« je privedla do hišnih preiskav v 19 državah in na ta način omogočila identifikacijo 286 spolnih prestopnikov, od katerih jih je bilo aretiranih 118.
- V preiskavi »Venice Carnival« so ugotovili, da so nekateri strežniki okuženi z zlonamernim programom (malicious software oz. malware), ki je obiskovalce okuženih spletnih strani preusmerjal na strani z otroško pornografijo. V naslednjem koraku so obvestili vse lastnike okuženih spletnih strani o infekciji, ti so nato zlonamerni program odstranili.
- Letos so uspešno zaključili z operacijo »Rescue«, v kateri so preiskovali spletni forum, čigar uporabniki so bili pedofili, ki so jih spolno privlačili dečki. Ob zaključku operacije so identificirali 670 osumljencev, 184 so jih aretirali in rešili so 230 otrok (Europol 2011, 7–8).

V letu 2010 je EUROPOL pričel z novim projektom HAVEN (»Halting Europeans Abusing Victims in Every Nation«). Cilj projekta je identificirati Evropejce, ki potujejo z namenom zlorabe otrok v tujo državo, t. i. seks turizem. V marcu 2011 so v sodelovanju z lokalno policijo in carino na letališčih v Nemčiji, na Nizozemskem in Švedskem podrobno preverjali potnike, ki so prihajali iz držav, ki so popularne destinacije za »seks turizem«. Rezultati akcije še niso znani, vendar upajo, da bodo ob večkratnih ponovitvah ustvarili proaktivni sistem za opozarjanje o Evropejcih, ki se poslužujejo »seks turizma« (Europol 2011, 10).

Cilji:

- Poiskati storilce kaznivih dejanj in vzpostaviti stike znotraj sodelujoče države.
- Določitev načina čezmejnega sodelovanja in predstavitev komunikacijskih mrež kriminala, z namenom uničenja.
- Identificirati žrtev, z namenom preprečitve nadaljnje spolne zlorabe ter na ta način omogočiti zaščitne ukrepe pristojnih organov.
- Sodelovati na operativni ravni prek Europolovih uradnikov za zvezo (Europol Liaison Officers) kot tudi nuditi strateško in operativno analitično podporo.
- Vodenje strokovnih srečanj (operativnih in strateških), s ciljem izmenjave informacij o tekočih preiskavah in okrepitvi medsebojnega sodelovanja med organi kazenskega pregona in drugimi pristojnimi organi.

- Sodelovati in prispevati različnim pobudam (npr. sestanki o ozaveščanju, projekti o implementaciji novih zakonodajnih instrumentov in organizaciji delavnih delavnic).
- Podpora mednarodnim projektom, ki jih vodijo države članice EU, kot je npr. projekt COSPOL Internet Related Child Abuse Material Project (CIRCAMP) in projekt Evropske Finančne Koalicije (European Financial Coalition), in jim zagotavljati strokovno znanje in analizo kriminalističnih obveščevalnih podatkov (Europol 2011, 6).

7 SKLEP

Posplošena predstava svetovne javnosti o tematiki otroške pornografije je precej ozkogleda, usmerjena predvsem v iskanje uporabnikov in lovljenje posameznikov, ki distribuirajo gradivo spolne zlorabe otrok. Premalo pozornosti se posveča dejanskim osebam, ki zlorablajo in občutno premalo samim žrtvam zlorabe. Velik vpliv na predstavo problematike imajo medijske hiše, ki s svojimi senzacionalističnimi naslovniciami v stilu »Pedofil spolno zlorabil 20 otrok!« nehote pripisujejo večjo pomembnost pedofilu kot žrtvi. Reakcija splošne javnosti je ogorčenje in zgražanje nad zločinom in zločincem ter zahteva, da se ga v čim krajšem času spravi za zapahe. S tem je za nas (splošno javnost) postopek zaključen. Mogoče koga še spreleti misel, kaj bo pa sedaj z žrtvami, vendar običajno predpostavimo, da bodo ustrezne institucije poskrbele zanje.

Prioriteta vseh vpletenih v boju proti spolni zlorabi otrok mora biti vedno žrtev, ne smejo se izgubiti v množici uporabnikov in distributerjev, ampak morajo v čim krajšem času ugotoviti identiteto otroka na podobah, saj le-ta najbolj potrebuje našo pomoč. Kot nam je v pogovoru razkrila ga. Bašič iz Združenja proti spolnim zlorabam, se za žrtev zloraba ne konča v trenutku prijetja osebe, ki jo je spolno zlorabljala. Ta korak še zdaleč ni konec zgodbe. Ne smemo pozabiti na žrtev, ki celo življenje čuti posledice travmatične izkušnje. Še posebno v primeru dokumentirane zlorabe, ki je kasneje objavljena na svetovnem spletu. Ali si sploh lahko predstavljamo, s čim morajo ti nesrečniki živeti? Še bolj temačna je misel na mnoge žrtve, katerih podobe spolne zlorabe krožijo po medmrežju, a jih nismo rešili. Njihovo število je mogoče le ugibati zaradi kompleksnosti in predvsem globalizacije problema, vsekakor pa ni majhno.

Zaskrbljujoč je podatek, da se INTERPOL-ova skupina za preiskovanje zločinov spolne zlorabe otrok vedno pogosteje srečuje s spolno eksplicitnimi fotografijami otrok starih tudi le

deset let. Glede na obravnavano temo to ni nič nenavadnega, dokler podroben pregled ne razkrije, da so te fotografije posneli sami in jih objavili na različnih spletnih socialnih omrežjih. Brez temeljite razprave ne moremo odkriti pravih vzrokov za tako početje, vendar površinski pregled namiguje na povezavo z današnjimi popzvezdniki, ki se večkrat pomanjkljivo nastavljajo tabloidnim fotografom za večjo medijsko pozornost. Vprašamo se lahko, kolikšen vpliv ima tako obnašanje na percepcijo spolnosti naših najmlajših (Horan 2008). V intervjuju glavni preiskovalec pri INTERPOL-u, g. Moran, opiše primer dveh deklic starosti 10 in 11 let, ki ju je nek moški pod pretvezo, da je modni fotograf, pretental, da sta mu poslali svoje gole slike. Seveda ni bil modni fotograf in te slike so sedaj na naslovnica nekaterih spletnih strani s podobami spolne zlorabe otrok (Horan 2008). G. Moran opozarja, da je takih in podobnih primerov vedno več in da morajo starši več pozornosti nameniti početju in nadziranju »online« aktivnosti svojih otrok (Horan 2008).

Pregled delovanja organizacij, kot so INTERPOL in INHOPE, je razkril, da je za uspešno delovanje in identificiranje žrtev nujna globalna baza podob spolne zlorabe otrok, v katero bi vse vladne in nevladne organizacije vnašale novo gradivo spolne zlorabe. Tako bi bistveno izboljšali možnosti preiskovalcev, da iz gradiva najdejo dodatne dokaze in namige o žrtvi, o osebi, ki zlorablja in kraju, kjer je zloraba potekala. Inicijativa za tako globalno podatkovno bazo že obstaja, vendar še ni udejanjena v praksi. Trenutno z verjetno največjo bazo razpolaga INTERPOL. Dandanes se v večini razvitih držav izvaja blokiranje spletnih strani s sporno vsebino, ki pa je še vedno prostovoljno in predvsem odvisno od politike ponudnika internetnih storitev. Z novo direktivo o preprečevanju spolne zlorabe otrok in otroške pornografije želi Evropski parlament uzakoniti zahtevo po blokiranju spletnih strani z vsebino spolne zlorabe otrok. V kolikor bo nova direktiva sprejeta, bodo države lahko prosile ponudnike internetnih storitev, da strani s sporno vsebino blokirajo, in v kolikor gostujejo na njihovih strežnikih, tudi odstranijo (Evropski parlament 2011). Ta ukrep je usmerjen predvsem k preprečitvi, da se otroci po naključju srečajo s spornim gradivom ter otežitvi dostopa morebitnim uporabnikom. Seveda pa se z blokiranjem izmenjava gradiva spolne zlorabe otrok ne bo prenehala, bo pa blokiranje pripomoglo k temu, da bo splet deloval kot sovražno okolje za posameznike, ki želijo deliti in preprodajati otroško pornografijo (Carr in Hilton 2009, 30).

Na prvih straneh diplomske naloge smo si zastavili cilj preveriti hipotezo, da je sodelovanje vladnih in nevladnih organizacij, ki se bojujejo proti otroški pornografiji, uspešno, vendar so kljub temu potrebni dodatni ukrepi, ki bi omogočili lažje in hitrejše reagiranje institucionalnih organov. Hipotezo smo potrdili, s poudarkom, da je še veliko prostora za izboljšanje

sodelovanja, zlasti s ponudniki internetnih storitev. Prioriteta vseh bi morala biti enotna podatkovna baza podob spolne zlorabe otrok, ki bi jo lahko dopolnjevale vse organizacije, ki so aktivne na tem področju. Potrebna je uskladitev zakonske podlage na globalni ravni in na ta način skušati ukiniti t. i. oaze za otroško pornografijo, države, ki so znane po produkciji otroške pornografije in po trgovini z otroki. Ukrepi ene same države na tem področju nimajo nobenih dolgoročnih posledic, svet se mora zediniti in kljub vsem razlikam v kulturi, veri in življenju postaviti otroka na prvo mesto. Le če bomo vsi delovali kot eno, bomo lahko pričeli upati na rešitev obstoječih in bodočih žrtev.

8 LITERATURA

1. Arnaldo, Carlos A. ur. 2001. *Child Abuse on the Internet Ending the Silence*. New York: Berghahn Books, Paris: Unesco cop.
2. Benko, Vladimir. 2000. *Zgodovina mednarodnih odnosov*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
3. Calcetas-Santos, Ofelia. 2001. Child pornography on the internet. V *Child Abuse on the Internet Ending the Silence*, ur. Carlos A. Arnaldo, 57–61. New York: Berghahn Books, Paris: Unesco cop.
4. Carr, John. 2004. *Child abuse, child pornography and the internet*. Dostop prek: http://make-it-safe.net/esp/pdf/Child_pornography_internet_Carr2004.pdf (4. julij 2011).
5. --- in Zoë Hilton. 2009. *Digital manifesto*. Dostopno prek: http://www.nspcc.org.uk/Inform/policyandpublicaffairs/westminster/ChildSafetyOnline_wdf48584.pdf (28. avgust 2011).
6. CHETNA. 2001. *His name is today*. Dostopno prek: http://www.bernardvanleer.org/files/chetna/Child_rights_booklet-4.pdf (17. avgust 2010).
7. *Deklaracija Združenih narodov o otrokovih pravicah*. 1959. Dostopno prek: <http://www.varuh-rs.si/index.php?id=107> (13. maja 2011).
8. Čehovin, Gregor 2010. *Otroška pornografija na internetu*. Diplomsko delo. Dostopno prek: http://dk.fdv.uni-lj.si/diplomska_dela_1/pdfs/mb11_cehovin-gregor.pdf (10. september 2011).
9. ECPAT International. 2008. *Questions & Answers about the Commercial Sexual Exploitation of Children*. Dostopno prek: http://www.ecpat.net/EI/Publications/About_CSEC/FAQ_ENG_2008.pdf (18. september 2011).
10. ENACSO. Dostopno prek: <http://www.enacso.eu/> (1. september 2011).
11. ENACSO. 2009. *eNACSO Position Paper. Child sexual abuse online and child abuse images*. Dostopno prek: http://www.enacso.eu/index.php?option=com_rokdownloads&view=file&task=download&id=15%3Aenacso-position-paper-on-child-sexual-abuse-online-and-child-abuse-images&Itemid=11_EN_090409.pdf (13. avgust 2010).

12. *European Financial Coalition*. Dostopno prek: <http://www.ceop.police.uk/EFC/> (20. september 2010).
13. *European NGO Alliance for Child Safety Online*. Dostopno prek: <http://www.enacso.eu> (20. september 2010).
14. *Europol*. Dostopno prek: <https://www.europol.europa.eu> (20. september 2010).
15. --- 2010. *Europol review. General report on Europol activities*. Dostopno prek: <https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/publications/europolreview-en.pdf> (10. oktober 2011).
16. --- 2011. *Child sexual exploitation. Fact sheet 2011*. Dostopno prek: https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/publications/child_sexual_exploitation_fact_sheet.pdf (10. oktober 2011).
17. Evropski parlament. 2011. *What measures will Member States have to take against child pornography web sites?* Dostopno prek: <http://www.europarl.europa.eu/sl/pressroom/content/20110214BKG13662/1/html/What-measures-will-Member-States-have-to-take-against-child-pornography-web-sites> (3. november 2011).
18. ---. 2011a. *Zloraba otrok: Parlament za strožje kazni in izbris spletnih strani z otroško pornografijo*. Dostopno prek: <http://www.europarl.europa.eu/sl/headlines/content/20111014FCS29306/9/html/Zloraba-otrok-Parlament-za-stro%C5%BEje-kazni-in-izbris-spletnih-strani-z-otro%C5%A1ko-pornografijo> (18. november 2011).
19. Frances Lewington in Ann-Kristin Olsen. 1994. International Police Cooperation on Crimes Committed Against Children. An introduction to the work of the interpol standing working party on offences against minors. *Child Abuse Review* 3: 145–147.
20. Healy, Margaret A. 2004. *Child pornography: an international perspective*. Dostopno prek: <http://www.crime-research.org/articles/536> (14. september 2011).
21. Horan, Niamh. 2008. *Children producing their own web porn*. Dostopno prek: <http://www.independent.ie/national-news/children-producing-their-own-web-porn-1410447.html> (22. september 2011).
22. Krone, Tony. 2004. *A typology of online child pornography offending*. Dostopno prek: <http://www.aic.gov.au/documents/4/F/8/%7B4F8B4249-7BEE-4F57-B9ED-993479D9196D%7Dtandi279.pdf> (7. november 2011).

23. Moran, Michael. 2010. *Fighting illegal content on the internet*. Dostopno prek: <http://www.youtube.com/watch?v=F6SjMnDkR0A> (25. maj 2011).
24. INHOPE. 2009. *INHOPE Public Report 2009*. Dostopno prek: <https://www.inhope.org/system/files/6th+INHOPE+Annual+Public+Report.pdf> (19. avgust 2010).
25. --- 2010. *INHOPE Members*. Dostopno prek: <https://www.inhope.org/en/hotlines/facts.html> (12. avgust 2010).
26. --- 2010b. *Information paper on child sexual abuse material on the internet*. Dostopno prek: <https://www.inhope.org/en/system/files/2010-0210+Information> (27. avgust 2010).
27. *Interpol*. Dostopno prek: <http://www.interpol.int/en> (20. september 2010).
28. IWF – Internet Watch Foundation. 2010. *Internet Watch Foundation 2009 Annual and Charity Report*. Dostopno prek: http://www.iwf.org.uk/documents/20100511_iwf_2009_annual_and_charity_report.pdf (22. avgust 2010).
29. Jenkins, Philip. 2001. *Beyond tolerance: child pornography on the Internet*. New York: New York University Press.
30. Jones, Maldwyn. 2001. Child pornography on the internet. V *Child Abuse on the Internet Ending the Silence*, ur. Carlos A. Arnaldo, xvii. New York: Berghahn Books, Paris: Unesco cop.
31. *Kazenski zakonik (KZ-1)*. Ur. l. RS 55/2008. Dostopno prek: http://www.uradni-list.si/_pdf/2008/Ur/u2008055.pdf (10. september 2011).
32. *Konvencija o otrokovih pravicah*. 1989. Dostopno prek: <http://www.varuh-rs.si/index.php?id=105> (17. september 2011).
33. Mihelič, Lija. 2011. Intervju z avtorjem. Ljubljana, 8. september.
34. Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije. 2011. *Poročilo o delu policije za prvo polletje 2011*. Dostopno prek: http://www.policija.si/images/stories/O_Policiji/NacrtiPorocila/policija_porocilo_polletje2011.pdf (18. september 2011).
35. Ministrstvo za pravosodne zadeve Republike Slovenije. 2011. *Ministrstvo za pravosodje se pridružuje kampanji MNZ o osveščanju o spolnih zlorabah otrok*. Dostopno prek: http://www.mp.gov.si/nc/si/medijsko_sredisce/novica/article/745/7398/ (18. noveber 2011).

36. O'Donnell, Ian in Claire Milner. 2007. *Child Pornography: Crime, computers and society*. Cullompton, Devon: Willan Publishing, Sussex: Routledge.
37. Patrick Forde in Andrew Patterson. 1998. *Paedophile Internet Activity*. Dostopno prek: <http://www.aic.gov.au/documents/8/D/C/%7B8DC57715-E250-43B1-91BD-D04752499CA8%7Dti97.pdf> (14. september 2011).
38. SAFE-SI. 2010. *Final public report SIP-SI*. September 2008 – avgust 2010. Dostopno prek: http://www.safe.si/uploadi/editor/1289820163SIP-SI_Final_Report.pdf (10. september 2011).
39. Sokol, Polonca. 2010. *Pedofilija – kriminal ali bolezen?* Dostopno prek: <http://www.iskreni.net/clanki/vzgoja-in-starsevstvo/vzgoja/624-pedofilija-pedofili-spolna-zloraba.html> (12. september 2011).
40. Spletno oko. 2011. *Predlog Direktive proti spolni zlorabi, spolnemu izkoriščanju otrok in otroški pornografiji – 21. člen*. Dostopno prek: https://www.spletno-oko.si/r/9/139/Novice/Predlog_Direktive_proti_spolni_zlorabi_spolnemu_izkoriscanju_otrok_in_otroski_pornografiji__21_CLEN/ (18. november 2011).
41. Svet Evrope 2007. *Council of Europe Convention on the Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse*. Dostopno prek: <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/treaties/Html/201.htm> (1. september 2011).
42. Svet Evrope 2011. *EU takes action to combat sexual abuse of children and child pornography*. Dostopno prek: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/jha/126068.pdf (20. november 2011).
43. Taylor, Max in Ethel Quayle. 2003. *Child Pornography: An Internet Crime*. East Sussex: Routledge.
44. Türk, Danilo. 2007. *Temelji mednarodnega prava*. Ljubljana: GV Založba.
45. UNICEF. 2009. *The State of the World's Children Special Edition: Celebrating 20 Years of the Convention on the Rights of the Child*. Dostopno prek: http://www.unicef.org/publications/files/SOWC_Spec._Ed._CRC_Main_Report_EN_090409.pdf (13. maj 2010).
46. Wei, Weixiao. 2011. *The development of a comprehensive, transferable international internet notice and takedown system*. Dostopno prek: http://www.iwf.org.uk/assets/media/resources/IWF%20Research%20Report_%20Development%20of%20an%20int

ernational%20internet%20notice%20and%20takedown%20system.pdf (14. september 2011).

47. Združeni narodi. Generalna skupščina. 2000. *Izbirni protokol h Konvenciji o otrokovih pravicah glede prodaje otrok, otroške prostitucije in otroške pornografije*. Dostopno prek: http://www.mzz.gov.si/fileadmin/pageuploads/Zunanja_politika/CP/Zbornik/I._OP_CRC_CP_-_Izbirni_protokol.pdf (17. september 2011).

PRILOGA A: INTERVJU Z LIJO MIHELIČ, KOORDINATORKO SLOVENSKE PRIJAVNE TOČKE SPLETNO OKO (HTTP://WWW.SPLETNO-OKO.SI).

1. Ali lahko na kratko predstavite vašo organizacijo in njene uspehe v preteklosti ter načrte za prihodnost? Kakšni so cilji vaše organizacije?

»Spletno oko je le ena komponenta Centra za varnejšo rabo interneta Slovenija, projekt je v večini financiran s strani Evropske komisije, katere želja je zagotavljanje varnosti otrok na internetu v državah članicah. Ena komponenta tega projekta je prijavna točka, katere glavna naloga je, da omogoči prijavo sovražnega govora in otroške pornografije na internetu. Se pravi, da omogoča uporabnikom spleta anonimno prijavo te vsebine. Naša glavna naloga je zmanjševanje, osveščanje ... skratka zmanjševanje teh nezakonitih vsebin, hkrati osveščanje ljudi o obstoju prijavnice točke in o problematiki nezakonitih vsebin, kot so otroška pornografija in sovražni govor ter hkrati tudi želja po tem, da bi se različne sfere v državi, ki se ukvarjajo s to problematiko, povezale skupaj ... Da nismo vsaka v svojem, ampak da se povežemo med sabo.«

- a. Ali je sedaj vsaka organizacija sam svoj »otok«?

»V bistvu ne ... Glede sovražnega govora je bilo pred pričetkom našega delovanja mogoče malo bolj tako ... Trenutno pa imamo organiziran Svet projekta, kjer so združeni predstavniki različnih organizacij, ki sodelujejo na tem projektu. Svet sestankuje dvakrat letno.«

- b. Ali lahko opišete nekatere vidnejše uspehe vaše organizacije?

»Informacij o kakih konkretnih uspehih, da bi npr. na podlagi naše prijave ujeli kakšnega pedofila, nimam. Sicer ena zgodba je ... Na podlagi naše prijave je policija odkrila osebo, ki je poleg prijavljene otroške pornografije imela na računalnikih še veliko ostalih podob in videoposnetkov podob otroške zlorabe.«

2. Ali lahko opišete postopek obravnave prijave oz. suma domnevne zlorabe?

»Imamo prijavno formo na spletni strani, kjer lahko ljudje prijavijo otroško pornografijo in sovražni govor na internetu, prijavo pregledajo naši strokovnjaki, ki so usposobljeni za ocenjevanje ali je prijavljeno gradivo domnevno kaznivo ali ne. Se pravi, delujemo samo na podlagi 176. člena Kazenskega zakonika, ki obravnava otroško pornografijo. V primeru, da obstaja sum kaznivega dejanja, prijavo pošljemo naprej na policijo, vendar, če smo v dvomih ali je zakonita ali ne, vedno predpostavimo, da ni in jo predamo naprej policiji v preverjanje. Hkrati s tem, da predamo prijavo policiji, se pošlje obvestilo tudi informacijski točki, ki deluje

v državi, kjer se nahaja strežnik, na kateri gostuje prijavljeno gradivo. Npr. dobimo prijavo, da se na določenem UR- naslovu nahaja otroška pornografija in ugotovimo, da se strežnik nahaja na Nizozemskem. Postopek je tak, da se v prvem koraku prijavo posreduje naši policiji, ki nato obvesti INTERPOL, hkrati pa se ta prijava pošlje tudi informacijski točki na Nizozemskem, ki nato nadaljuje z obravnavo prijave in obvesti njihovo policijo.«

3. Kdo odloča, ali je določena vsebina/dejanje/aktivnost legalna ali ne? Koliko časa traja ta postopek?

»Pri nas imamo zaposlene strokovnjake, ki so usposobljeni s strani policije za prepoznavanje spornega gradiva otroške pornografije.«

4. Kakšen je povprečni reakcijski čas, v katerem se sprejeme ustrezne ukrepe za zaščito otroka?

»Če govorimo o reakcijskem času pri otroški pornografiji, potem gledamo čas, ki poteče od prijave otroške pornografije do odstranitve spornih podob iz interneta. Pri policiji bi bil ta čas verjetno čas, v katerem identificirajo žrtev in storilca, torej zaščitijo otroke, ki so na teh fotografijah in najdejo osebo, ki to gradivo distribuira. Mi kot prijavna točka pa gledamo samo čas, v katerem se to gradivo odstrani iz interneta. «

- a. Če nas zanima čas, ki poteče od prijave do odstranitve tega gradiva, potem je ta čas ... ?

»To je popolnoma odvisno časa obravnave prijave. Trenutno delamo tako, da trikrat tedensko obravnavamo prijave. Se pravi, če oseba pošlje prijavo na dan, ko mi obravnavamo prijave, potem mi še isti dan prijavo predamo naprej v obravnavo policiji, ki nam tudi še isti dan sporoči, če gre za nezakonito gradivo. Npr. če bi danes (sreda) prejeli prijavo, ki je tudi dan, ko obravnavamo prijave, bi s sodelovanjem s policijo v primeru, da je gostujoči strežnik lociran v Sloveniji, to otroško pornografijo odstranili v roku dveh ur. Vendar to je pogojeno s tem, da je tudi ISP-u (Internet Service Provider ali ponudnik internetnih storitev) v interesu odstranitev te vsebine. V kolikor mu to ni v interesu, se lahko stvari zavlečejo tudi po več mesecev. Skratka ISP lahko v vsakem primeru zahteva sodno odredbo in zavrne našo zahtevo po odstranitvi sporne vsebine, kar se pa lahko nato zavleče v leta in leta.«

5. Kako ocenjujete trenutno stanje na področju preprečitve spolnih zlorab otrok v državi? V Evropi? V svetu?

»Če ocenjujem po lastnih izkušnjah, je otroške pornografije na naših strežnikih zelo malo, kar pa ne pomeni, da je malo storilcev ali pa da jih sploh ni. Storilci seveda so. Otroško pornografijo imajo na svojih računalnikih, lahko jo imajo na tujih strežnikih, lahko jo »downloadajo«, lahko sodelujejo pri distribuciji ... Ampak mi smo res osredotočeni na slovenske strežnike in teh kršitev ni veliko.«

Na ravni države bi rekla, da je zadeva dobro urejena, ker mi in policija delujemo hitro na tem področju. Glede Evrope ... Glede Evrope bi rekla, da je predvsem zaradi Evropske komisije, ki spodbuja te projekte, ta zaščita otrok na internetu zelo močno prisotna oz. ta potreba po zaščiti otrok na internetu zelo močno prisotna. Zdaj v svetu ... Npr. če pogledamo Afriko, tam načeloma ni zelo veliko prijavnih točk, kar je tudi logično, saj ni masovne dostopnosti do interneta.«

6. V katero smer pričakujete, da se bodo projekti, ki so namenjeni zaščiti otrok, razvijali v prihodnosti?

»Jaz mislim, da bo Evropska Komisija, ki je glavna na tem področju, še naprej spodbujala osveščanje otrok in zaščito otrok. Skratka, vse kaže na to, da se bo ta trend osveščanja še naprej nadaljeval. Skratka, iz Evropske komisije konstantno prejemamo navodila o novih tehnikah osveščanja in delovanja, iz tega se tudi vidi ta njihova želja po tem, da bi se nekatere vsebine blokirale itd., tudi ta njihov predlog evropske direktive, da bi prišlo do tega blokiranja ... iz tega lahko razberemo njihovo željo, da se vse usmeri v zaščito otrok na internetu ...«

7. Ali je nujno omejevanje interneta (v smislu filtriranja prometa) za zagotavljanje zaščite otrok na internetu? Kje poteka meja med svobodnim internetom in varnostjo uporabnika?

»Ja, to kakšna bo prihodnost v tej smeri... ja, jaz bi rekla, da bo do tega prišlo slej ali prej. Moje mnenje je, da je to dobra stvar, v kolikor bi bila stvar tako zastavljena, da bi pripomogla k zmanjšanju otroške pornografije na internetu in bi bili postavljeni mehanizmi, ki bi kar se da zmanjšali možnosti zlorabe. «

8. Kakšen je trenutni trend gibanja otroške pornografije v svetu? Kakšni so vzroki za trenutno stanje po vašem mnenju?

»Vsekakor ta pojav narašča z vsakim letom. Zakaj? Zato, ker tehnologija gre naprej in z njo je produkcija, distribucija, prikrivanje identitete in uporaba vedno bolj lažja.

- a. Torej internet je pospešil produkcijo, distribucijo itd. otroške pornografije?

Seveda igra pri temu internet veliko vlogo.«

- b. Ali je mogoče, da je internet samo postavil v javnost tisto, kar se je prej dogajalo v ozadju družbe?

»Seveda, otroška pornografija je bila prisotna že pred pojavom interneta, vendar je s prihodom masovne uporabe spleta otroška pornografija eskalirala v višave.«

9. Ali lahko opišete vaše sodelovanje z organi pregona (policija, tožilstvo itd). Kako bi to sodelovanje ocenili? Kje oz. v čem vidite priložnosti za izboljšanje sodelovanja?

»S policijo dobro sodelujemo ... To se je tudi pokazalo na nekaj primerih z otroško pornografijo ... Kar se tiče tožilstva ... z njimi na tem področju niti ne sodelujemo ... bolj na

področju sovražnega govora, na področju otroške pornografije večinoma sodelujemo samo s policijo, ki nato sodeluje naprej z tožilstvom.«

10. Kaj bi po vašem mnenju bilo potrebno še storiti, da bi bili bolj uspešni pri preprečitvi spolne zlorabe otrok? Kakšna je vloga države pri tem? Kaj pričakujete od države? Kaj pričakujete od privatnega sektorja? Je sodelovanje s privatnim sektorjem bolj uspešno, produktivno ali obratno?

»Kar se tiče države ... Glede privatnega sektorja bi izpostavila ponudnike internetnih storitev. Kaj bi si želela od njih ... sigurno več razumevanja, zanimanja za to tematiko, ker zaenkrat ga niso pokazali, sicer v dveh ali treh primerih so ugodili našim zahtevam, vendar na splošno niso kooperativni za institucionalno sodelovanje. Želim si, da bi se ta njihov odnos do varnosti otrok na internetu spremenil, ker trenutno sem pod vtisom, da jim ta tematika sploh ni pomembna.«

11. Ali nam lahko poveste ,od kje pridobivate finančna sredstva za delovanje?

»Lahko, ja. Sredstva dobivamo s strani Evropske komisije, preko projekta Varnejši internet plus in s strani Ministrstva za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo.«